

Torsdagen den 30 april

Kl. 12.00

*Kompletteringsval till
utskott*

Förhandlingarna leddes till en början av förste vice talmannen.

1 § Kompletteringsval till utskott

Anf. 1 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Centerns partigrupp har som suppleant i finansutskottet under Nils G. Åslings ledighet anmält hans ersättare Stina Eliasson.

Förste vice talmannen förklarade vald till

suppleant i finansutskottet.

Stina Eliasson (c)

2 § Justerades protokollet för den 22 innevarande månad.

3 § Föredrogs och hänvisades

Proposition

1986/87:146 till jordbruksutskottet

Beträffande denna proposition hade regeringen föreslagit att riksdagen skulle besluta att motionstiden förkortades till elva dagar.

Kammaren beslöt förkorta motionstiden till att utgå måndagen den 11 maj.

4 § Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1986/87:Sf120–Sf122 till socialförsäkringsutskottet

1986/87:So157 och So158 till socialutskottet

5 § Företogs till avgörande skatteutskottets betänkanden 1986/87:35, 25, 32 och 39, kulturutskottets betänkanden 1986/87:9, 11 och 18 samt näringsut-

Skatteutskottets betänkande 35

Mom. 4 (vägtrafikskatt för äldre motorfordon)

Utskottets hemställan bifölls med 199 röster mot 117 för reservation 1 av Knut Wachtmeister m. fl.

Mom. 6 a (ägarbyte)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Knut Wachtmeister m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 7 (restavgift för fordonsskatt efter avställning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Knut Wachtmeister m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 8 (en utredning om vägtrafikskatten)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Kjell Johansson och Britta Bjelle – bifölls med acklamation.

Mom. 9 (avskaffande av kilometerskattesystemet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Knut Wachtmeister m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 10 (nivån på kilometerskatten)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Knut Wachtmeister m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 11 (skattelättnader för tunga fordon med bränslebesparande anordningar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Stig Josefson och Karl-Anders Petersson – bifölls med acklamation.

Mom. 12 (accis vid import av äldre bilar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 8 av Knut Wachtmeister m. fl. – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Skatteutskottets betänkande 25

Mom. 4 (anslag till Vissa byggnadsarbeten vid tullverket)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Kjell Johansson och Leif Olsson – bifölls med acklamation.

Mom. 11 (en ökning av tullresurserna i Skåne)

Utskottets hemställan bifölls med 198 röster mot 117 för reservation 2 av Knut Wachtmeister m. fl.

Mom. 17 (ankomstförsäljning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Knut Wachtmeister m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 18 (en frihamn vid Arlanda flygplats)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Knut Wachtmeister m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 20 (Öresundstrafiken)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Knut Wachtmeister m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 21 (färjelinjen Ystad–Rönne)

Utskottets hemställan bifölls med 163 röster mot 152 för reservation 6 av Knut Wachtmeister m. fl.

Mom. 22 (Gotlandstrafiken)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Knut Wachtmeister m. fl. – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Skatteutskottets betänkande 32

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 2 (folkpensionärer med skattefri livränta)

Utskottets hemställan bifölls med 162 röster mot 155 för reservation 1 av Knut Wachtmeister m. fl.

Mom. 3 (bostadsrätter)

Utskottets hemställan bifölls med 163 röster mot 154 för reservation 2 av Knut Wachtmeister m. fl.

Mom. 4 (fastigheter i annat nordiskt land)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Knut Wachtmeister m. fl. – bifölls med acklamation.

Skatteutskottets betänkande 39

Mom. 2 (grundavdraget)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Knut Wachtmeister m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 5 (inkomstutjämning för idrottsmän)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Knut Wachtmeister m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 6 (schablonavdraget för idrottsmän)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Knut Wachtmeister m. fl. – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Kulturutskottets betänkande 9

Punkt 2

Mom. 1 (bidrag till kyrkofonden för inomkyrklig skatteutjämning m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 277 röster mot 39 för reservationen av Karl Boo och Kerstin Göthberg. 1 ledamot avstod från att rösta.

Övriga punkter och moment

Utskottets hemställan bifölls.

Kulturutskottets betänkande 11

Punkt 1

Mom. 11 (höjning av den allmänna mottagaravgiften, m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 301 röster mot 16 för reservation 1 av Alexander Chrisopoulos.

Mom. 12 (skattefinansiering av viss del av Sveriges Radio)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Alexander Chrisopoulos – bifölls med acklamation.

Mom. 13 (medelstillelningen till TV-kanalerna)

Utskottets hemställan bifölls med 280 röster mot 37 för reservation 3 av Karl Boo och Kerstin Göthberg.

Mom. 24 (allemanradion i Ljusdal)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Alexander Chrisopoulos – bifölls med acklamation.

Mom. 25 (lokalradions nyhetsservice)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Alexander Chrisopoulos – bifölls med acklamation.

Mom. 26 (organisation, huvudmannaskap och lokalisering vad gäller upp-
börd m. m. av mottagaravgifter)

Utskottets hemställan bifölls med 179 röster mot 137 för reservation 6 av Ingrid Sundberg m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Punkt 3 (anslag till Kabelnämnden: Stöd till lokal programverksamhet)

Utskottets hemställan bifölls med 246 röster mot 70 för reservation 7 av Ingrid Sundberg m. fl.

Prot. 1986/87:114
30 april 1987

Punkt 4

Mom. 2 (närradionämndens finansiering)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 8 av Ingrid Sundberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 3 och 4 (reklam i närradio och förslag om en fri närradio)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 9 av Ingrid Sundberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Övriga punkter och moment

Utskottets hemställan bifölls.

Kulturutskottets betänkande 18

Punkt 1

Mom. 3 (beräkning av medel för Bidrag avseende högskoleföreträdare i internationella organisationer)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Lars Ahlmark m. fl. – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Punkt 2 (anslag till Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 298 röster mot 16 för reservation 3 av Alexander Chrisopoulos.

Punkt 3

Utskottets hemställan bifölls.

Näringsutskottets betänkande 24

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 2 (eldistribution på landsbygden)

Utskottets hemställan bifölls med 279 röster mot 38 för reservationen av Ivar Franzén och Jan Hyttring.

6 § Föredrags

justitieutskottets betänkande

1986/87:24 om ändring i lagen om straff för vissa trafikbrott, m. m. (prop. 1986/87:81).

*Ändring i lagen om
straff för vissa trafik-
brott, m. m.*

Anf. 2 ARNE SVENSSON (m):

Fru talman! I justitiekammarens betänkande 1986/87:24 behandlas propositionen 1986/87:81 om ändring i lagen om straff för vissa trafikbrott. I propositionen föreslås en lagparagraf med innebörden förverkande av motorfordon vid vissa trafikbrott.

Det råder stor enighet om nödvändigheten av att förebygga trafikolyckor, inte minst de olyckor som förorsakas av alkoholpåverkade förare. Däremot finns det delade meningar om sättet och medlen för att nå detta mål. Det framgår av de motioner som har väckts med anledning av propositionen och även av en till betänkandet fogad reservation.

Under ärendets gång har det emellertid framkommit att det även inom den moderata riksdagsgruppen finns olika uppfattningar om värdet av en lagparagraf som ger möjlighet att förverka ett motorfordon, bl. a. till följd av rattfylleri. Det gör att jag inte nu vidare utvecklar vår syn i denna fråga.

Fru talman! I betänkandet tas även upp en rad motioner som har väckts under den allmänna motionstiden, bl. a. Ju634 angående gränsvärdet för narkotika vid trafiknykterhetsbrott.

Problemet med narkotikapåverkade förare av motorfordon är helt klarlagt liksom att dessa drogade förare utgör en lika stor fara för sina medtrafikanter som de alkoholpåverkade förare gör som uppträder i trafiken.

Vid Nordiska rådets session i Reykjavik den 4–8 mars 1985 antogs en rekommendation till ministerrådet om att låta utreda omfattningen av drogproblemet i de nordiska länderna och att utveckla metoder för en snabb och effektiv analys av förekomsten av narkotika i organismen, såsom cannabis och andra medel som påverkar det centrala nervsystemet.

Tyvärr har inte mycket hänt i den riktningen. Vi reserverar anser nu tiden vara inne att ge regeringen i uppdrag att skyndsamt utarbeta ett förslag till lagstiftning gällande ett högsta tillåtet gränsvärde för narkotika i en förares blod.

Genom det av utskottet tillstyrkta förslaget om en ny dispensregel i 4 § TBL bör det vara möjligt att genom forskning fastställa en högsta godtagbar koncentration av narkotika i en förares blod på samma sätt som gäller för alkohol.

Fru talman! Med det anförda yrkar jag bifall till reservationerna 4 och 5 i betänkandet.

Anf. 3 KARIN AHRLAND (fp):

Fru talman! Jag är säker på – det är med andra ord uppenbart – att jag talar för en alldeles enhällig uppfattning här i riksdagen när jag säger att vi alla anser att rattfylleri är ett mycket allvarligt brott. Det är dessutom ett alldeles för ofta förekommande brott. Vi har en gemensam ambition att göra vad vi kan för att bekämpa rattfylleri. Det framgick kanske inte minst när riksdagen häromåret inte var beredd att godkänna en proposition som hade kunnat medföra lindrigare straff för rattfylleri.

Nu är det emellertid inte straffpåföljden som sådan riksdagen skall behandla i dag utan ett förslag om en annan s. k. särskild påföljd på brott.

nämligen förverkande. Regeringen föreslår att fordon som har använts vid rattfylleri skall förklaras förverkade, om "förverkande inte är oskäligt".

Jag skall gärna erkänna att jag när jag först hörde talas om detta förslag ställde mig mycket tveksam, därför att jag var rädd för att ett förverkande vid rattfylleri skulle kunna bli mycket slumpmässigt och därmed vara en fara för rättssäkerheten. Men efter det att vi från folkpartiets sida läst propositionen har vi ändå funnit att vi kan ställa oss bakom den, och det gör vi av följande skäl.

Det framgår tillräckligt tydligt av både lagtext och förarbeten att förverkande bara skall kunna komma i fråga när det gäller att hindra notoriska rattfyllerister från att fortsätta att köra bil berusade och att förverkandet inte får framstå som oskäligt.

Inom juridiken finns uttrycket "uppenbart". Det är ett uttryck som har stor betydelse i detta ärende. Det kan på vanlig svenska översättas med "utan varje som helst tvivel" eller på vardagsspråk "alldeles solklart".

Nu står det i lagtexten att förverkande får ske om det är uppenbart att det behövs för att förhindra fortsatt rattfylleri. Det betyder att domstolen inte får ha något som helst tvivel om att rattfylleristen är en notorisk syndare. dvs. han – det är oftast en man – kör bil trots att han saknar körkort, kör bil berusad och har gjort det många gånger. Han har med andra ord utsatt sina medmänniskor för livsfara, och därmed är han farlig för envar av oss. Vi vet att han sannolikt, trots straffhotet, struntar i oss andra och är beredd att köra onykter också i fortsättningen. Vi vet att det tyvärr finns rattfyllerister som är så nonchalanta att de trotsar alla förbud, och det är mot dem som denna lag riktar sig. När dessa kriterier är uppfyllda finns det ingen anledning att tveka i fråga om ingripande mot rattfylleristen själv – och där har vi i folkpartiet inte varit tveksamma.

Tveksamheten gäller i stället frågan huruvida ett förverkande av hans bil kan drabba andra. Jag återkommer då till uttrycket uppenbart, som alltså saknas i andra ledet av den föreslagna paragrafen – och skall saknas där. Vi måste nämligen räkna med att den bil som har använts kan ha lånats från någon som är ovetande om det eller från t. ex. en familjemedlem som har behov av bilen varje dag. Inte ens då kräver lagstiftaren att det skall vara uppenbart oskäligt. Det får inte alls framstå som oskäligt att förklara bilen förverkad, och då anser vi att det rättsskydd som också måste garanteras tredje man är tillgodosett. Det är därför viktigt att återigen understryka att uttrycket uppenbart inte finns med när det gäller att bedöma om ett förverkande är oskäligt eller inte. Här gäller alltså motsatsen; finns det tvivel i frågan om oskälighet skall fordonet inte förverkas.

Vi är alltså från folkpartiets sida beredda att bifalla propositionen, men eftersom vi också är medvetna om de invändningar som kan göras tycker vi att det är viktigt att tillämpningen följs noga. Vi har därför tillsammans med centern i utskottet reserverat oss till förmån för de motioner där vi begär en konkret redovisning för riksdagen av lagens tillämpning.

Utskottsmajoriteten hänvisar till att det pågår en ständig uppföljning av nya lagar i departementet, men vi har ju inte ens till riksdagen fått sådana lagändringar som utskottet har beställt för länge sedan, fru talman, och då kan vi inte lita på att departementet utan vidare är berett att redovisa

tillämpningen i rimlig tid. Det är därför vi har skrivit en särskild reservation i den frågan.

I betänkandet behandlas också ett antal enskilda motioner, bl. a. ett krav från folkpartiet om en sänkning av promillegränsen när det gäller ansvar för rattonykterhet. Utskottsmajoriteten medger att trafiksäkerheten skulle främjas genom en reform i en sådan riktning, men tycker inte att frågan är mogen för ett ställningstagande från riksdagen. Får jag då bara påpeka att vi inte säger exakt var den nya gränsen skall ligga. Vi vill ha ett förslag från regeringen. Det väsentliga är att regeringen sätter i gång arbetet. Om regeringen börjar nu kan vi – med den tid som regeringen brukar ta på sig i sådana fall – vara säkra på att tiden är mogen när regeringen blir klar. Därmed yrkar jag bifall till reservation 3.

Jag vill till slut också anmäla att vi har anslutit oss till de motioner från moderaterna och centern som begär sådana lagstiftningsåtgärder som skulle innebära en säker straffskärpning vid återfall i rattfylleri.

Anf. 4 ELVING ANDERSSON (c):

Fru talman! Sverige tillhör föregångsländerna inom trafiksäkerhetsområdet. Inte minst framgår det av vår trafiknykterhetslagstiftning. Redan 1934 infördes fängelse som en regelmässig påföljd vid rattfylleri. Vi har således länge markerat kravet på nykterhet i trafiken genom en sträng lagstiftning.

Centerpartiet anser det väsentligt att trafiklagstiftningen även framöver uttrycker samhällets trafiksäkerhetspolitiska mål. Den allmänpreventiva effekt som en sträng praxis i trafiknykterhetsmål har är viktig. Detta torde också överensstämma med allmänhetens inställning i dessa frågor.

I det lagstiftningsärende som vi nu behandlar föreslås att fordon som använts vid rattfylleribrott skall kunna förverkas i vissa fall. Av propositionen framgår att förverkande kan komma i fråga om det uppenbart behövs för att förhindra fortsatt brottslighet. Vidare framgår att förverkande av fordon avses begränsas till de fall där brott mot trafiklagstiftningen tidigare konstaterats och där personen i fråga redan fått sitt körkort återkallat eller omhändertaget. Därutöver omgärdas möjligheterna till förverkande med restriktioner som syftar till att förverkande av någon annans fordon inte skall ske, utom i de sällsynta fall då en fordonsägare lånar ut sitt fordon till en person som han vet kommer att göra sig skyldig till rattfylleri.

Från centerns sida anser vi att denna lagstiftning endast kommer att få marginella effekter i kampen mot trafiknykterhetsbrotten. Lagen kommer endast att ge ett visst utrymme för rättsväsendet att ingripa för att hindra uppenbart lagtrots.

När nya lagar införs brukar vi ställa upp vissa krav på utformningen av dessa. Man skall kunna förutse hur lagen kommer att tillämpas, och det skall inte finnas utrymme för skönsmässiga bedömningar. Ur dessa synpunkter är det föreliggande lagförslaget inte helt bra. Förutsebarheten är svår och utrymmet för skönsmässiga bedömningar är stort.

Trots dessa brister i lagförslaget är vi från centerpartiets sida beredda att tillstyrka detsamma, eftersom den allmänpreventiva effekten kan vara positiv när det gäller bekämpandet av trafiknykterhetsbrott.

Men då förslaget har dessa brister som jag redovisat så vill vi från centerns

sida framhålla att det är mycket angeläget att noga följa effekterna av den föreslagna förändringen. Därför vill vi redan nu i samband med att lagen antas göra en beställning till regeringen om en noggrann utvärdering av lagens tillämpning och effekter. Regeringen bör därför inom två år göra en sådan utvärdering och återkomma till riksdagen för att redovisa utfallet.

Fru talman! Kampen mot trafikonykterhet och trafikfylleri måste föras på många fronter. Det handlar om opinionsbildning, information, utbildning, trafikövervakning, missbrukarvård, kriminalpolitiska insatser m. m.

En viktig faktor i detta sammanhang är de allmänpreventiva aspekterna. Det måste vara stor risk för upptäckt om man kör bil alkoholpåverkad, och det måste finnas kännbara straff.

När det gäller risken för upptäckt är det av största vikt att polisen har erforderliga resurser för att göra insatser på detta område. Med den nuvarande avrustning som sker av polisens resurser minskar naturligtvis polisens möjligheter till en effektiv trafikövervakning. Frågan beträffande polisens resurser återkommer vi dock till i ett kommande ärende här i kammaren i dag.

Straffpåföljden vid rattonykterhet bestäms vanligen till en månads fängelse, oavsett om den dömda gjort sig skyldig till rattonykterhet tidigare eller inte. Även i de fall när bilföraren ertappats med att köra onykter ett flertal gånger utdöms samma påföljd. Visserligen ger lagen utrymme för straffskärpning vid upprepning, men detta tillämpas mycket sällan. Uppenbarligen har rättspraxis utvecklats så att påföljden för rattonykterhet, om inte utomordentligt starka skäl talar däremot, alltid begränsas till en månads fängelse.

Enligt centerens mening överensstämmer inte denna praxis med lagstiftarens intentioner. Vi anser att den som för första gången ertappas med att köra onykter bör dömas till en månads fängelse. Om brottet upprepas är det dock rimligt att påföljden skärps. Motsvarande straffskärpningar bör gälla för den som döms för rattfylleri.

Fru talman! Med det jag anfört ber jag att få yrka bifall till reservationerna 2 och 5 i det aktuella betänkandet från justitieutskottet.

Anf. 5 HANS PETTERSSON i Helsingborg (s):

Fru talman! Efter de inlägg som har gjorts av utskottets värderade ordförande och av Elving Andersson behöver jag inte upprepa vad propositionens eller utskottets uppfattning i denna fråga är och inte heller innehållet i de reservationer som finns i själva lagstiftningen för att mildra den så mycket som möjligt. Jag tänker bara nämna att det finns ytterligare en punkt i propositionen, och den gäller en fråga departementet föreslagen dispensregel som skall möjliggöra experimentell forskning om hur en motorfordonsförare reagerar vid användning av olika droger. Detta finns också med i utskottets betänkande och i propositionen. På denna punkt i betänkandet är utskottet enigt – sådan forskning kommer alltså att kunna bedrivas.

Jag kan då direkt övergå till att kommentera de reservationer som är fogade till utskottets betänkande.

I reservation 1 yrkar moderaterna avslag på propositionen i den del som gäller förverkande av motorfordon. Vi hörde Arne Svensson säga att det

finns delade meningar också inom moderata samlingspartiet, och det framgår nästan av hur reservationen är skriven. Här finns många erkännanden om att en sådan lagstiftning behövs. I reservationen talar man om behovet av lagstiftning i vissa fall, och man säger att den allmänpreventiva effekten av sådana åtgärder inte skulle vara ringa. Men man är rädd för att det vid förverkan skulle prutas vid straffmätningen för själva brottet, och det kan finnas skäl för en sådan tanke. Vid så allvarliga brott som trafikonykterhet och andra trafikbrott kan det emellertid inte ifrågakomma att man skulle byta ut ett förverkande av fordonet mot den straffmätning som gäller för denna typ av brott. Därför tror jag inte att moderaterna behöver vara oroliga för det.

Sedan säger man att det är ett så litet antal som skulle komma i fråga. Det är just detta lilla antal som allmänheten har reagerat så våldsamt emot, och det är just denna lilla grupp av trafikbrottslingar som vi vill komma åt genom lagreglerna om förverkande av fordon. Man kan inte låta bli att göra någonting bara för att det är en liten grupp förbrytare som ställer till stora bekymmer för andra medborgare. Jag yrkar avslag på reservation nr 1.

Reservation nr 2 är från folkpartiet och centern. De vill ge regeringen till känna sin uppfattning när det gäller en utvärdering av lagstiftningen. I proposition 100 uppges att man inom departementet håller på – man började redan 1986 – och utvärderar olika lagstiftningar. Man har redan kallat experter, företrädare för myndigheter och organisationer till hearings på departementet för att utvärdera den lagstiftning som skapades för något år sedan. Majoriteten i utskottet tycker att det är onödigt att för regeringen tillkännage att man vill ha till stånd någonting som regeringen redan håller på med. Därför yrkar jag avslag på reservation nr 2.

När det gäller promillegränserna har folkpartiet reserverat sig och vill ha en bestämd promillegräns redan nu. Vi har genom rättskemiska laboratoriets sätt att mäta redan från oktober 1986 fått till stånd en annan bedömning när det gäller promillegränserna. Tidigare gjorde man ett generellt avdrag från de uppmätta värdena på 0,14 %c. Det har man nu sänkt till 0,062 %c på grund av att man börjat tillämpa nya och mer tillförlitliga metoder. Man har alltså sänkt gränsen med 0,08 %c.

Vi vet också att det finns nya metoder för mätning av alkoholkoncentrationen i blodet. Bl.a. har man i andra länder i många år använt en utandningsmetod som gör det möjligt att omedelbart bedöma alkoholkoncentrationen och det resultatet får i andra länder också ligga till grund för domslut. Jag yrkar avslag på reservation nr 3.

Moderaterna har reserverat sig för ett gränsvärde för narkotika. Vi har genom den nya dispensregeln nu givit myndigheterna möjlighet att forska och komma underfund med hur droger påverkar en motorfordonsförare. Att, som man begär i reservation 4, redan nu lägga fast gränsvärden tycker majoriteten i utskottet skulle vara att gå händelserna i förväg.

Vi är också rädda för – och det tror jag det finns skäl till – att man genom en sådan lagstiftning skulle kunna i viss mån sanktionera någon form av drogpåverkan vid framförande av motorfordon.

Redan i gällande lagstiftning finns det förbud mot att framföra motorfordon för den som är påverkad av mediciner av vissa typer. Men genom den

forskning som nu möjliggörs av den nya dispensregeln tror jag att man kan få fram mycket mer bestämda fakta på det här området och därmed få en bättre grund att bygga en lagstiftning på. För min del skulle jag gärna se att man i en sådan lagstiftning införde en nollgräns för narkotika i blodet. Huruvida man kan få fram de mätmetoder som behövs härför återstår dock att se.

Fru talman! I reservation 5 behandlas slutligen frågan om straffskärpning vid återfall. Vi vet att frivårdskommittén och fängelsestraffkommittén har lagt fram sina betänkanden. Ätminstone frivårdskommitténs betänkande har varit ute på remiss och behandlas nu av departementet. En proposition med anledning av betänkandet kan förväntas framöver. Det kan inte vara riktigt att nu bryta ut en del av hela detta frågekomplex för att införa lagbestämmelser om straffskärpningar.

Vi har också fått en proposition om kontraktsvård, och det kommer väl i samband med behandlingen av den att finnas möjligheter till överväganden om vilken vårdform som är den bästa. Förslagen från frivårdskommittén och kontraktsvårdspropositionen syftar ju till alternativa vårdformer.

Man kan naturligtvis ha olika synpunkter på principen att straffet efter hand skall skärpas. Av tidningarnas och övriga massmedias presentation av rattonykterhets- och trafikbrottsfallen framgår att människor i ett flertal fall helt nonchalerar bestämmelserna i trafikbrottslagen. I ett fall redovisas att en man 58 gånger blivit fälld för olovlig körning. Man kan fråga sig hur många års strafftid han skulle få, om straffet successivt skulle skärpas efter varje dom. Jag tror att vi på denna punkt får avvakta de propositioner som kommer med anledning av frivårdskommitténs och fängelsestraffkommitténs betänkanden liksom även behandlingen av kontraktsvårdspropositionen.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationerna.

Anf. 6 ELVING ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! När det först gäller Hans Petterssons i Helsingborg synpunkter på vår reservation beträffande en särskild utvärdering av förverkanderegeln är det i och för sig riktigt, som Hans Pettersson säger, att det inom regeringskansliet pågår ett kontinuerligt arbete med utvärdering av olika lagkomplex. Men det finns många och omfattande lagkomplex, och ett sådant här utvärderingsarbete tar ganska lång tid. Vi tycker att det lagförslag som det nu gäller har vissa särskilda dimensioner som gör att det är viktigt att snabbt få till stånd en utvärdering. Som jag berörde i mitt inledningsanförande är förverkanderegeln dålig ur förutsebarhetssynpunkt, och den lämnar ganska stora utrymmen för skönsmässiga bedömningar.

Vi menar alltså att denna lagbestämmelse inrymmer särskilda problem och att det därför direkt bör uttalas att den måste bli föremål för en utvärdering, som med hänsyn till de av mig redovisade rättssäkerhetsaspekterna måste genomföras ganska omgående.

Också vad gäller frågan om straffskärpning vid upprepade trafiknykterhetsbrott hänvisar herr Hans Pettersson till pågående arbete, bl. a. till fängelsestraffkommitténs betänkande, som har utsänts på remiss och som är föremål för bearbetning inom regeringskansliet. Enligt min mening är det bäst att vi, om vi är överens om ett visst förhållande, redovisar detta för

regeringen, så att den vet om detta när den skall skriva propositionen med anledning av fängelsestraffkommitténs betänkande. Det är därför som vi nu i reservationen i detta avseende föreslår ett uttalande till förmån för en straffskärpning vid upprepad brottslighet.

Så jag ser inget motsatsförhållande mellan att riksdagen gör ett uttalande och att det pågår ett arbete i regeringskansliet. Tvärtom, då vet ju regeringen vad den skall skriva i propositionen, och det finns goda möjligheter att propositionen går igenom riksdagen snabbt och lättvindigt.

Anf. 7 KARIN AHRLAND (fp) replik:

Fru talman! Det är alldeles riktigt som Hans Pettersson i Helsingborg säger, att det står i proposition nr 100 att man utvärderar olika lagstiftningar. Men det är inte tillräckligt att skriva att man gör det. Man måste faktiskt göra det också. I det här fallet vill vi sätta en tidsram inom vilken det skall vara gjort, detta så mycket mer som Hans Pettersson i Helsingborg senast i går var med om i utskottet att konstatera att vi hade gjort en beställning för två år sedan som ännu inte är expedierad.

När det gäller folkpartireservationen om promillegränserna vill jag säga att det inte är nog för oss, Hans Pettersson i Helsingborg, att man nu i praktiken har gått något lägre. Vi i folkpartiet vill sänka ännu mer. Vi har inte sagt var gränsen kan gå, för det tycker vi att regeringen skall utreda, och det kommer säkert att ta tid.

Från folkpartiets sida tycker vi att folk skall vara spiknyktra när de kör bil, och det trodde jag att de flesta i riksdagen tycker.

Anf. 8 HANS PETTERSSON i Helsingborg (s) replik:

Fru talman! Jag håller med Elving Andersson om att lagförslaget är komplext. Vi vet inte riktigt hur lagen kommer att fungera. Det finns många minor inlagda i det här. Vi får naturligtvis följa vad som sker. Vi är ju jämt intresserade av de här frågorna: och som riksdagsledamöter kan vi aktualisera dem på olika sätt.

Det talas om utvärdering i proposition nr 100, men man måste göra någonting också, säger Karin Ahrland. Jag vill då läsa upp vad som står på s. 4 i propositionens bilaga 4: "Inom justitiedepartementet har vidare påbörjats en aktivitet för att fortlöpande utvärdera lagstiftning som har varit i kraft någon tid. I detta syfte har under år 1986 hållits s. k. hearings med berörda myndigheter och organisationer m. fl. -- --." Det inte bara står där, Karin Ahrland, utan man gör så. Då anser vi från utskottsmajoriteten att det är onödigt att tillkännage en sak som man håller på med i departementet.

Sedan vill Elving Andersson att vi redan nu skall ge regeringen tips om att vi vill ha en straffskärpning. Jag vill då erinra om att de tankegångarna fanns redan i 1984 års proposition, som drogs tillbaka. Så jag är säker på att regeringen har funderingar i den vägen, när vi nu får förfinade mätningssmetoder, så att man på ett bättre sätt kan bestämma vilken nivå man skall lägga promillegränserna på.

Det är väl självklart, Karin Ahrland, att vår ambition är att trafikanterna skall vara spiknyktra. Men vi vet att det också finns svårigheter här. På stående fot erinrar jag mig ett fall, nämligen hattmakaren i Malmö som blev

dömd för rattfylleri. Han var tempelriddare, men i sitt arbete hade han andats in giftiga ångor, och vid en mätning blev han fälld för rattfylleri. Det är några år sedan, men det kan fortfarande hända med de kemikalier som ingår i många arbetsmetoder.

Därför får man vara mycket försiktig när man talar om gränserna. Detta har också utretts vid flera tillfällen. Jag tror att vi får vänta och se vad den forskning kan leda till som dispensregeln medger.

Anf. 9 ELVING ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Det är bra att Hans Pettersson i Helsingborg håller med om att det är ett komplext och svåröverskådligt lagstiftningsärende vi har att behandla.

Hans Pettersson hänvisar till vad regeringen skriver i proposition nr 100 om hur man följer frågorna i regeringskansliet och hur man sköter utvärderingen. Det framgår av hans citat att man utvärderar lagar som varit i kraft någon tid. Som jag sade förut innehåller detta ärende särskilda dimensioner av rättssäkerhetskaraktär. Därför bör man följa upp och utvärdera denna lagstiftning från det ögonblick då den träder i kraft, så att man inte först låter den fungera ett antal år och sedan gör en utvärdering.

Om straffskärpningen säger Hans Pettersson att dessa tankegångar fanns redovisade redan i propositionen om trafikonykterhetsbrotten som regeringen lade fram 1984. Det stämmer. Jag bara beklagar att inte samma tankegångar återfinns i den proposition som regeringen lämnade 1987.

Anf. 10 KARIN AHRLAND (fp) replik:

Fru talman! I korthet vill jag säga till Hans Pettersson att fallet med hattmakaren i Malmö nu är några år gammalt, och det brukar påpekas att metoderna är exaktare nu för tiden.

Vi kan notera att vi är ense om att folk skall vara nyktra när de kör bil. Jag tycker att detta faktiskt är ett skäl för att sänka promillegränsen. Hans Pettersson följer inte riktigt sin egen övertygelse.

Anf. 11 ANDERS CASTBERGER (fp):

Fru talman! Sambandet mellan rattonykterhet och trafikolyckor är klart visat. I Sverige har vi med envisa insatser bekämpat rattonykterheten. Detta har haft och har ett brett stöd i folkopinionen, så kraftigt att regeringen 1984, som vi hörde tidigare, fann för gott att dra tillbaka ett eget förslag som uppfattats som en uppmjukning av de stränga regler om alkohol i trafiken som vi har.

Insatserna har inte varit förgäves. Nykterheten på vägarna anses vara bättre i Sverige än i flertalet jämförbara länder.

Trots detta fångar polisen in många trafikanter som bryter mot reglerna. Mörkertalet, de som kör omkring onyktra utan att upptäckas, anses också vara högt.

Situationen kräver alltså fortsatta kraftanstängningar. Folkpartiet har i flera motioner givit förslag till många verksamma åtgärder.

För att försöka ytterligare minska promillekörningen och med skärpa fastslå att alkohol och trafik absolut inte hör ihop, har folkpartiet lagt fram

förslag om sänkning av den i dag tillåtna promillehalten.

Vi har alla under vintern, på affischtavlor och i många andra sammanhang, runt om i landet kunna lägga märke till en kampanj av Motorförarnas helnykterhetsförbund, MHF, för den logiskt sett enda tänkbara nivån, nämligen 0,0 ‰. En sådan lättfattlig och klar gräns skulle ge positivt stöd till informationsarbetet.

Utskottets långa resonemang i denna fråga tycker jag är för framtiden förpliktande. Ett klart ställningstagande mot all alkohol i trafiken har en bred förankring hos människor. Därför är det beklagligt att utskottsmajoriteten nu avstyrker folkpartiförslaget. Att bara vänta och avvakta är ju inget signum för en offensiv politik.

Fru talman! Särskilt utmanande blir det när alkoholpåverkade personer ertappas vid ratten flera gånger i rad. För en tid sedan visades i ett uppmärksammat TV-program i Göteborg exempel på sådana fall som också lett till olyckor och ohyggliga mänskliga tragedier.

För litet sedan redovisades ett fall med en man från Alingsås. Tingsrättens lista omfattade över 50 rattfylleribrott, alla med en och samma förare vid ratten. Socialmyndigheter, polis och åklagare anser att mannen, med det fingerade namnet Arne, är en välanpassad alkoholist. Han har bara ett problem. När jag blir full vill jag köra bil, säger Arne i de upprepade polisförhören. Varje gång när Arne kommer ut efter fängelsevistelsen står bilen och väntar på honom. Polisen vill beslagta den och tvinga honom att söka vård för sina problem. Vi försökte ta bilen, säger polisen, men då sade tingsrätten nej. Arne vill inte heller ha någon alkoholistvård, och då finns det ingen möjlighet att genomdriva en sådan, eftersom Arne anses vara välanpassad. Att cyklisterna riskerar att bli dödade nästa gång Arne ger sig ut och kör bil räknas ju inte. Lagen utgår från Arnes hälsa, inte från medtrafikanternas.

I Malung berättar polismästaren om den 19-årige pojken som ställdes inför tingsrätten i fem fall på en månad. Pojken saknar körkort, men inte bil. Ett annat exempel är den 20-årige ynglingen från Sundsvall som för mindre än ett år sedan släpptes efter att ha avtjänat straff för rattfylleri. Sedan dess har han påträffats berusad bakom ratten inte mindre än sju gånger.

Fru talman! Dessa och åtskilligt flera fall visar två saker. För det första ser man hur berättigat det är att införa folkpartiets modell av kontraktsvård som påföljd vid vissa trafiknykterhetsbrott. På så sätt skulle man kunna ge Arne i Alingsås en möjlighet att med aktiva insatser få vård i egentlig mening. För det andra visar det, fru talman, behovet av att i vissa fall kunna ta fordon i beslag och förklara dem förverkade. Vid så uppenbara fall som de nyss beskrivna utgör tillgången till fordonet både en lockelse och en reell möjlighet att gå på gång återfalla. Förverkande bör kunna komma i fråga då det är uppenbart nödvändigt för att förebygga fortsatta trafiknykterhetsbrott och då förverkandet inte är oskäligt.

Om nu också moderaterna ansluter sig till denna linje för att motarbeta rattfylleriet är det positivt. Det kunde kanske bilda underlag för flera gemensamma, aktiva insatser inom detta viktiga område.

Förverkande är visserligen inte en brottspåföljd i juridisk mening, utan i stället en särskild rättsverkan av brott. Oaktat detta menar vi i folkpartiet att

effekterna av förverkandet av fordon borde utvärderas. Det måste i varje fall anses vara ett starkt trafikpolitiskt intresse att effekterna av de olika åtgärder som nu införs kan avläsas. Utskottet anser också att goda skäl talar för detta, men kommer ändå fram till att motionen inte bör föranleda någon särskild åtgärd från riksdagens sida. Trots Hans Petterssons förklaringar anser jag detta vara märkligt.

Fru talman! Med detta vill jag dels instämma i det särskilda yttrandet av Karin Ahrland m. fl. om kontraktsvård, dels yrka bifall till de folkpartileda reservationerna – nr 2 om utvärdering av förverkanderegeln, nr 4 om sänkt promillegräns och nr 5 om straffskärpning vid återfall.

Anf. 12 HANS PETTERSSON i Helsingborg (s):

Fru talman! Vi lär inte kunna bli överens om dessa folkpartimotioner. Anledningen till att jag begärde ordet var att jag ville tacka Anders Castberger för den ytterligare motiveringen till det kloka beslut som utskottet har fattat.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 2 (utvärdering av förverkanderegeln)

Utskottets hemställan bifölls med 199 röster mot 94 för reservation 2 av Karin Ahrland m. fl. 21 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 5 (promillegränserna)

Utskottets hemställan bifölls med 251 röster mot 61 för reservation 3 av Karin Ahrland och Hans Petersson i Röstånga. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 6 (gränsvärde för narkotika)

Utskottets hemställan bifölls med 245 röster mot 56 för reservation 4 av Björn Körlof m. fl. 13 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 7 (straffskärpning vid återfall)

Utskottets hemställan bifölls med 162 röster mot 152 för reservation 5 av Karin Ahrland m. fl.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

7 § På förslag av förste vice talmannen medgav kammaren att de ärenden som hann debatteras färdigt under återstoden av dagens sammanträde skulle företas till avgörande i ett sammanhang vid kammarens arbetsplenum onsdagen den 6 maj.

Förste vice talmannen meddelade att debatten skulle vara gemensam för samtliga punkter.

Polisväsendet m. m.

Anf. 13 GÖRAN ERICSSON (m):

Fru talman! Kammaren har i dag på sitt bord anslaget till polisväsendet inför kommande budgetår. I mer konkreta termer innebär det beslut som kammaren kommer att fatta ett principställningstagande till polisens förmåga att dels förebygga brott, dels beivra de brott som begåtts.

Bekämpningen av brottslighet är förvisso inte enbart en fråga som hör samman med polisens kapacitet. Det gäller, som vi många gånger sagt i denna kammare, en fråga som vi drivit på många fronter. Här kan det räcka med att nämna familjepolitikens utformning och skolans roll.

Fru talman! Trots att vi tycker oss göra en hel del på dessa områden säger det dystra facit som vi har att läsa ur att den totala brottsligheten ökar. Det är ingen snabb ökning. Det är en långsamt stigande brottsfrekvens, och det är egentligen detta som är oroande. Snabba kast i brottskurvor är nästan regelmässigt lätta att identifiera orsakerna till, men en svag men ständigt pågående ökning är mer ogripbar.

I reservation 1 tar de tre borgerliga partierna upp och diskuterar vikten av att personalläget inom polisen inte ytterligare försämras genom att aspirant-antagningen ligger långt under den faktiska avgången. Reservanterna godkänner därför det äskande som rikspolisstyrelsen har lagt inför budgetåret på 460 platser i polisskolan.

I debatten om antalet polismän kontra antalet tjänster har man med det ena räkneexemplet efter det andra sökt bevisa olika saker. I regeringens fall har man sökt bevisa att polisen förstärkts, medan rikspolisstyrelsen och de borgerliga partierna sökt visa att så inte är fallet. Mot den bakgrunden kan det, fru talman, finnas skäl att till kammarens protokoll än en gång redovisa det faktiska förhållandet, vilket också är underlaget till reservationen 1.

För att förenkla redovisningen skall jag här använda avrundade siffror, men de påvisar ändå storheterna på ett klart sätt. I landet finns ca 15 000 polismanstjänster, och i vikarie- och förstärkningsstaten finns ca 1 700 polismanstjänster. Tillsammans blir detta med enkel matematik ca 16 700 poliser.

Under de borgerliga regeringsåren 1976–1982 ökades antagningen till polisskolan kraftigt, och något av åren var denna intagning uppe i ca 800 nyantagna. Eftersom avgången var runt hälften uppstod en klar differens mellan å ena sidan antalet polistjänster och å andra sidan antalet i uniform faktisk befintliga polismän. Under våren 1986 uppgick denna differens till ca 1 400 polismän, dvs. polismän som fanns utanför tjänstestaten. För exempelvis Stockholms del var denna siffra 400 polismän. Men samma år, budgetåret

1985/86, fullgjordes ett övertidsuttag inom svensk polis svarande mot 800 polismanstjänster.

Prot. 1986/87:114
30 april 1987

Polisväsendet m. m.

Fru talman! Det är en uppseendeväckande politik att regeringen vill dra ner antalet polismän som finns i dag. I debatten om antalet polismän kontra antalet tjänster kan man finna att vi har ett överskott av poliser som faktiskt behövs. Vi har dessutom en brist på bortåt 1 000 poliser. I årets budgetproposition dras antalet poliser ned ytterligare.

Jag kan i förbigående nämna att denna neddragning nu på många orter börjar få besvärande konsekvenser. I Stockholms polisdistrikt kan t. ex. någon polisstation behöva stängas under sommaren. Om man stänger Skärholmens polisstation innebär det ungefär detsamma som att stänga polisstationen i Kristianstad, som liksom Skärholmen har 70 000 invånare.

Fru talman! I reservation 2 föreslår vi moderater att man dels skall avsätta de 20 nya tjänster som regeringen föreslår till våldsbrottsbekämpning, dels inrätta ytterligare 75 tjänster för just detta ändamål. Det fordras inte någon mer omfattande argumentation för denna åtgärd – de senaste årens utveckling på våldsbrottsområdet talar sitt tydliga språk. Det är enligt vår uppfattning en grundläggande uppgift för samhället att svara för människors trygghet. I detta arbete har svensk polis uppenbarligen för små resurser. Det är skälet till reservation 2.

I reservation 5 återfinns ett gemensamt ställningstagande från de icke-socialistiska partierna när det gäller de 20 nya polismanstjänster som regeringen avser att inrätta för ekobrottsbekämpning. Reservanterna föreslår att dessa skall avsättas för just insatser mot våldsbrottsligheten.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag kommentera det särskilda yttrande som avlämnats av moderater och folkpartister när det gäller fördelningen av polismanstjänster mellan polismyndigheterna.

Den omständigheten att allt fler polisdistrikt, särskilt i storstäderna, får problem med att klara sin verksamhet beror i grunden inte på att fördelningen av polismän mellan de olika distrikten är felaktig. Den beror huvudsakligen på att regeringens politik, som syftar till att minska antalet polismän, nu börjar slå igenom. Det är dock överraskande, fru talman, att detta genomslag går så snabbt.

Det råder en stor oro ute i polisdistrikten. Personalen där känner oro inför det förslag till omfördelning av polismanstjänster som har begärts av regeringen. Det gäller få tjänster i de små polisdistrikten, men det räcker med att en eller två polismän berörs för att det skall minska polisens möjligheter att fullgöra den uppgift när det gäller att upprätthålla trygghet och säkerhet som vi alla är överens om.

För att försöka skylta över detta problem har regeringen uppdragit åt rikspolisstyrelsen att göra en ny fördelningsplan. Regeringen vill skylta över den omständigheten att man nu har minskat antalet poliser så kraftigt att det börjar bli ett besvärande problem i en del polisdistrikt.

Vilka åtgärder som blir utfallet av denna nya fördelningsplan är ännu ej bekant. En omfördelning kommer emellertid möjligen att äga rum. De flesta i denna kammare hoppas att så inte blir fallet, eftersom alla polismän tycks behövas, även de ytterligare 800 som jag talade om tidigare och som ännu icke finns.

Det bör emellertid, fru talman, enligt vår mening bli bekant för svenska folket och för denna kammare vilken effekt regeringens politik kommer att få. Det är därför vi i det särskilda yttrandet begär att denna omfördelningsplan och den eventuella omfördelningen av polismän skall redovisas för riksdagen.

Fru talman! Därmed ber jag att få yrka bifall till reservationerna 1, 2, 5 och 6 i justitieutskottets betänkande nr 23.

Anf. 14 KARIN AHRLAND (fp):

Fru talman! Redan under valrörelsen för snart två år sedan kunde Malmöborna läsa en stor skylt på en tomt i den centrala staden som upplyste om att byggnadsstyrelsen under hösten 1985 skulle börja bygga ett nytt polishus på just den tomten. Det bygget har inte startat ännu. Men en ny skylt har varit uppsatt ett slag, och där sades det att bygget skulle starta – någon gång. Tomten är byggklar, men ingenting händer.

Jag vet inte om liknande skyltar har funnits i Linköping, Uddevalla, Vetlanda, Solna, Huddinge, Handen, Södertälje, Nacka, Karlskrona, Finspång och Örebro. Men jag vet att det behövs nya och bättre polishus också på de orterna. Justitieutskottet har därför i år precis som så många tidigare år haft att behandla ett antal motioner som begär ny- eller ombyggnad av polishuset på de nämnda orterna. Tidigare år har vi försökt skynda på med vänliga skrivningar, men nu, fru talman, har ett enigt utskott tappat tålamodet. Vi har enats om ett tillkännagivande för regeringen, där vi påpekar att det inte är arbetsmarknadspolitiska skäl eller bostadspolitiska skäl som skall få råda i fråga om de här polishusen. Förhållandena är så dåliga att åtgärder är nödvändiga snarast. Och vi vill ha en redovisning av planeringsarbetet i nästa års budget. Trots att vi är eniga i utskottet och inte behöver debattera detta i kammaren har jag velat nämna det därför att jag tycker att det är en mycket viktig fråga. Låt mig samtidigt säga att jag tycker det hedrar de socialdemokratiska ledamöterna i utskottet att de står bakom detta tillkännagivande. Det är bra att vi är eniga i den här frågan.

Egentligen tycks vi vara eniga i frågan om vikten av att bekämpa våldsbrottsligheten också, dvs. vi är eniga i principen. Regeringen har ju därför anslagit medel till ytterligare nya tjänster, bl. a. 50 tjänster som skall avsättas för att bekämpa våldsbrotten. Från oppositionens sida har vi inte något emot det, men vi vill gå längre och anser att samtliga 70 nya polistjänster bör användas för att bekämpa våldsbrotten. I folkpartiet är vi så oroad av utvecklingen av våldsbrottsligheten att vi inte tvekar det minsta för att påstå att det i prioriteringen mellan våldsbrott och s. k. ekobrott är självklart att våldsbrotten måste gå före. Socialdemokraterna är som vanligt helt förblindade av sin uppfattning att ekobrotten är det största gisslet. Från folkpartiets sida vill vi som vanligt sätta individen före kollektivet. Det gör vi genom att i den delen sätta in de resurser som vi har på bekämpningen av våldsbrotten.

Däremot tycks vi inte alls vara eniga om polisens framtid. Jag tänker då på antalet polisaspiranter. Socialdemokraterna lever glatt enbart i nuet. Från den borgerliga sidan oroar vi oss också för framtiden. Det gör också rikspolisstyrelsen. Det må så vara att personalläget för närvarande har

förbättrats och att det finns ett antal polismän som inte har fasta tjänster. Men det är också så att avgången av polismän de närmast kommande åren är mycket stor, och de måste ersättas med utbildade polismän, om inte personalläget skall försämrats allvarligt. Det är med tanke på detta som vi från folkpartiets och de övriga borgerliga partiernas sida inte har tvekat att ställa oss bakom rikspolisstyrelsens begäran om 460 aspiranter och att ställa medel till förfogande.

Vi vill inte ha någon polisstat, men vi vill inte ta på vårt samvete att brottsligheten tillåts öka ytterligare av brist på poliser. Sådana risker finns, om vi inte nu utbildar tillräckligt med poliser för morgondagen.

Vi i folkpartiet är också liksom de övriga borgerliga partierna angelägna om att understryka vikten av kvarterspoliser. Där vill jag bara hänvisa till vad som står i reservation 6, som jag yrkar bifall till liksom till reservationerna 1 och 5. I övrigt, fru talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Anf. 15 ELVING ANDERSSON (c):

Fru talman! Inom kriminalpolitikens område är samhällets viktigaste uppgift att skydda enskilda människor från att bli utsatta för brott. Människor upplever i dag en allt större otrygghet. Allt fler är rädda för att vistas ute ensamma nattetid, många vågar inte öppna dörren för okända. Dessa människors rädsla och oro är kanske överdriven, men faktum kvarstår – det är människornas uppfattning om verkligheten som styr deras handlingar.

De som utsätts för den påfrestning som ett bostadsinbrott innebär ställer krav på myndighetsinsatser som många gånger inte kan infrias. För dessa människor är inbrottet ett kränkande intrång i deras personliga liv. Polisen tvingas ofta avstå från att utreda inbrottet på grund av brist på resurser. Detta skadar tilltron till polisens rättsvärdande förmåga och människors tilltro till samhället som en garant för skydd till liv och egendom.

Samhällets krav på polisen ökar ständigt. Samtidigt har kraven på effektivisering och rationalisering av arbetet ökat. Under de senaste tio åren har rationaliseringskraven inom rättsväsendet varit så höga att viktiga rättspolitiska principer kan vara i fara. Det finns flera utvecklingstendenser som pekar mot detta.

Ett exempel på rationaliseringseffekten är den årligen minskande poliskåren, mätt i absoluta tal. Vi har i dag drygt 1 000 färre poliser än 1975, om vi tar hänsyn till effekterna av arbetstidsförkortning, ökad semester, rätt till och faktiskt utnyttjande av tjänstledighet för studier, föräldraledighet m. m. Samtidigt har antalet anmälda brott ökat.

Fr. o. m. 1950 finns statistik över antalet anmälda brott. 1950 anmäldes 195 000 brott. 1985 mer än femdubblades antalet anmälda brott och uppgick till över 1 miljon. Våldsbrottsligheten har ökat kraftigt under samma tidsperiod. Det gäller såväl misshandel och rån som våldtäkt. Antalet människor som avlider till följd av skador har fördubblats.

Brottsligheten är starkt koncentrerad till vissa delar av landet. Sett över en tioårsperiod har brottsligheten mätt i antal anmälda brottsbalksbrott ökat nära dubbelt så mycket i Stockholm som i landet i övrigt. Tre av fyra rånbrott anmäldes i de tre storstadslänen, och i Stockholms polisdistrikt anmäldes hela 30 % av rånbroten.

Polisen är samhällets viktigaste resurs i kampen mot brottsligheten. För att kunna leva upp till de krav vi ställer på polisen fordras en väl fungerande organisation och ett tillräckligt antal poliser.

Varje år framöver kommer 300 poliser att avgå med pension. Dessutom kommer många att sluta av andra orsaker. Regeringen har sedan 1983 underdimensionerat polisutbildningen och föreslår endast 150 utbildningsplatser även för kommande budgetår. Detta innebär att polisen successivt avrustas och får allt mindre möjligheter att fullgöra de krav vi ställer.

Centerpartiet har sedan 1983 varnat för effekterna av en medveten underdimensionering av polishögskolans utbildningsplatser. De negativa effekterna slår nu igenom med full kraft.

Antalet extra polisassistenter har på drygt ett år minskat med 23 % i storstadslänen. I den övriga delen av landet var minskningen under samma period 13 %.

Enligt rikspolisstyrelsens beräkningar kommer ca 1 580 polismän att sluta sin anställning under perioden 1985/86–1989/90, medan under samma period endast ca 700 kommer att ha avslutat sin grundutbildning eller motsvarande.

Som skäl för att begränsa aspirantintagningen till 150 åberopar justitieministern och majoriteten i justitieutskottet att personalläget inom polisen har förbättrats. Detta är så till vida riktigt som att utvecklingen när det gäller antalet polismän som tjänstgör utöver gällande persontabå har varit gynnsam under de senaste åren, men arbetsläget inom polisen är ändå enligt vår mening mycket hårt ansträngt.

Här gäller det att se hur det ser ut i verkligheten ute i polisdistrikten och inte konstruera teoretiska beräkningsmodeller. Det måste ju ändå vara verkligheten som styr planeringen.

Från centerpartiets sida kan vi inte acceptera den nedrustning av polisens resurser som socialdemokraterna för närvarande ägnar sig åt. Vi har därför yrkat på att 460 polisaspiranter skall tas in på polishögskolan under kommande budgetår.

Fru talman! Socialdemokraterna vill nu inrätta 70 nya polistjänster, varav 50 i första hand skall användas för att bekämpa våldsbrottslighet och 20 för att bekämpa ekonomisk brottslighet. Enligt centerpartiets uppfattning är detta en otillräcklig satsning, och vi föreslår i stället att 100 nya polistjänster inrättas. Dessa tjänster skall i huvudsak placeras i storstadsområdena och uteslutande användas för att bekämpa den kraftigt tilltagande våldsbrottsligheten.

Att vi i nuvarande situation inte vill satsa ytterligare resurser för att förstärka polisens ekorotlar beror på att den nuvarande organisationen inte används effektivt.

Ekorotlar inrättades 1977 under den icke-socialistiska regeringstiden. Centerpartiet har därefter under en följd av år arbetat för en utbyggnad när det gäller polisens resurser att bekämpa ekonomisk brottslighet. Vi har också föreslagit att ekonomisk expertis knyts till polisen. Detta har nu skett.

Ekorotlarna omfattar i dag drygt 300 tjänster, varav ca 250 är polistjänster. En utvärdering av verksamheten visar att en fjärdedel av personalresurserna används för utredning av andra brott än ekobrott, vilket motsvarar drygt 60

polismanstjänster. Även inom rikskriminalens ekorotel ägnas en stor resursandel åt utredning av andra brott.

Mot denna bakgrund kan vi i centerpartiet inte finna det motiverat att nu ytterligare förstärka ekorotlarna. I stället bör arbetet ha inriktningen att hela den personalresurs som finns på de regionala ekorotlarna och på rikskriminalens ekorotel verkligen arbetar för att bekämpa ekobrottsligheten. Detta ger ett faktiskt resurstillskott till arbetet som är betydligt större än det som regeringen nu har föreslagit.

Fru talman! På regeringens uppdrag har rikspolisstyrelsen arbetat fram ett förslag till en omfördelning av polismanstjänster. Förslaget är för närvarande föremål för remissförfarande.

Totalt omfattar utredningen en flyttning till storstadsdistrikten av ca 350 polistjänster från såväl avfolkningsområden som mindre och medelstora tätorter. Centerpartiet kan inte acceptera ett sådant förslag.

Situationen är den att många av de mindre polisdistrikten redan i dag har svårigheter när det gäller att planera verksamheten i enlighet med gällande arbetsmarknadslagar. De små polisdistrikten omfattar avsevärda geografiska områden. Som exempel på den prekära personalsituationen kan nämnas Svegs polisdistrikt, som har 21 polistjänster och omfattar hela landskapet Härjedalen. För att möjliggöra en bemanning i enlighet med gällande lagar och med hänsyn tagen till regler om arbetstid m. m., tvingades regeringen att tillåta Svegs polisdistrikt ytterligare övertidstimmar i förhållande till budgeten.

Kombinationen av stora geografiska områden och få polismanstjänster gör att sårbarheten i de små polisdistrikten är mycket stor.

De mindre och medelstora tätorterna har hittills haft en brottsutveckling som varit mindre alarmerande än storstadsområdenas. En omfördelning av personalresurser i den storleksordning som diskuteras innebär dock för vissa regioner en oacceptabel minskning av tillgänglig personal – det rör sig om en minskning i storleksordningen 10 %.

Förslaget har utsatts för en omfattande kritik – inte minst här i riksdagen, där samtliga partier i ett stort antal motioner till årets riksmöte kritiserar förslaget.

Vi i centerpartiet vill lösa storstadsregionernas prekära situation genom att i stället tillskapa nya tjänster. Vi föreslår därför ett program som innebär att det under en treårsperiod inrättas 350 nya tjänster som skall komma storstadsregionerna till del. Därmed tillgodoser vi också de önskemål som samtliga partier fört fram i motioner till årets riksmöte.

Jag utgår från att de socialdemokrater, folkpartister och moderater som i motioner har avvisat förslaget till omfördelningar nu står fast vid sin uppfattning och stöder centerns reservation på detta område.

Kvarterspolisverksamheten har nu varit i gång i tio år. Av de totalt 16 400 polismän som finns arbetar 300–400 som kvarters- och områdespoliser. Verksamheten möter stor uppskattning hos allmänheten. Men organisationen är sårbar och behandlas ibland av den övriga polisverksamheten som en resurs som kan nyttjas för annat arbete. Det är särskilt vanligt sommartid. I många områden tvingas kvarterspoliserna därför att acceptera en ryckighet i sitt arbete som är till men främst för kontinuiteten. Problemen med

sommarkommenderingarna har accentuerats under de senaste åren och de är en konsekvens av den minskade rekryteringen av polisaspiranter.

Kvarterspolisverksamheten utgör en oerhört värdefull del av polisens arbete. Här måste det bli förbättringar.

Vi i centerpartiet tycker att det är fel att kvarterspolisen i många fall behandlas styvmoderligt.

Låt mig, fru talman, avslutningsvis uttrycka min tillfredsställelse över det tillkännagivande som utskottet gör till regeringen om situationen när det gäller polisens lokalförhållanden.

Under ett stort antal år har det varje år väckts en mängd motioner här i riksdagen med förslag till upprustning och nybyggnad av polishus och andra lokaler för polisens verksamhet på olika orter i landet. Det finns många exempel på klart undermåliga lokaler som försvårar och förhindrar ett effektivt arbete och som också är mycket dåliga ur arbetsmiljösynpunkt. Det är därför positivt att utskottet nu har kunnat enas om att av regeringen beställa en flerårsplan, där man skall redovisa åtgärder för att komma till rätta med dessa problem.

Fru talman! Med hänvisning till vad jag nu har anfört ber jag att få yrka bifall till reservationerna 1, 3, 4, 5 och 6 i det betänkande som vi nu diskuterar.

Anf. 16 LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! I föreliggande betänkande behandlas frågan om anslag till polisväsendet och i samband härmed ett antal motioner som rör polisen. Innan jag går in på de reservationer som är fogade till betänkandet, skall jag säga något mera allmänt om polisverksamheten.

Polisväsendet har under de senaste två åren varit föremål för omfattande reformer. Det är reformer som har syftat till en decentralisering och en demokratisering av polisverksamheten. Det är nu lokala och regionala organ som själva bestämmer om sin verksamhet med utgångspunkt i de egna behoven. Statsmakterna anger enbart de grundläggande prioriteringarna. De lokala polisstyrelsernas inflytande har väsentligen stärkts, vilket har stor betydelse för medborgarinflytandet över polisen.

Polisberedningen, som har haft att förebereda reformen, överlämnade 1985 sitt slutbetänkande. I betänkandet behandlas frågan om inriktningen av polisarbetet. Det är ett viktigt betänkande, som på olika sätt markerar vikten av en polisverksamhet förankrad hos allmänheten.

Beredningen för fram tre principer för polisarbetet: för det första ett ökat samspel mellan polis och allmänhet, främst när det gäller det brottsförebyggande arbetet, för det andra en ökad inriktning på ett servicetänkande, som på ett helt annat sätt måste bli avgörande i polisarbetet – det gäller särskilt att ge råd och stöd åt framför allt personer som drabbas av brott – och för det tredje en polis som är synlig, vilket innebär att den utåtriktade och kontaktskapande verksamheten måste få en framträdande roll. Polismän med områdesansvar och en tjänst som bygger på fotpatrullering, ger större allmänpreventiv effekt.

Fru talman! Under de senaste månaderna har polisen stundtals varit utsatt för hård kritik. Låt mig här göra den deklarationen att polisen i detta land i

allmänhet är utomordentligt bra. Det är en polis som gör ett effektivt, engagerat och omdömesgillt arbete. Jag tror också att man kan säga att polisen i allmänhet har ett starkt förtroende bland medborgarna.

Det är därför, för att bevara det förtroendet, naturligtvis av utomordenligt stor vikt att det sker bestämda ingripanden och avståndstaganden när enskilda polismän inte förstår att leva upp till det goda omdöme som präglar svenskt polisväsende i allmänhet.

Så till reservationerna, och först reservation 1, som rör antalet polisaspiranter.

När man diskuterar frågan om antagningen av polisaspiranter måste man komma ihåg att hålla isär den frågan och frågan om antalet polismanstjänster inom polisväsendet. Den senare frågan skall i vanlig ordning regleras genom nytillskott av tjänster.

Frågan om hur många polisaspiranter som bör antas under nästa budgetår är i huvudsak beroende av två faktorer. Den första gäller storleken på avgångarna från befintliga tjänster, dvs. hur många polismän som slutar på grund av pensionering eller av andra orsaker. Den andra faktorn rör tillgången på polismän utanför tjänstetablån, dvs. hur många extra polismän det finns som ännu inte har fått någon tjänst.

För närvarande finns det ca 16 000 polismanstjänster i landet. Enligt den prognos för avgångar under de närmaste åren som rikspolisstyrelsen har redovisat i sin senaste anslagsframställning kommer antalet poliser som slutar sin tjänst att uppgå till ca 300 per år. Det skall tilläggas att rikspolisstyrelsen i flera tidigare anslagsframställningar har överskattat avgångarna från poliskåren.

Det finns samtidigt drygt 1 300 polismän utanför tjänstetablån. Antalet har varit i stort sett oförändrat de senaste åren. Av de befintliga tjänsterna är ca 400 vakanta, en siffra som är svår att minska, eftersom den i stort motsvarar omsättningsvakanserna inom kåren.

Det är mot den här bakgrunden som man skall se utskottsmajoritetens förslag om en aspirantantagning på 150 personer för nästa budgetår. Reservanternas önskemål om en antagning av 460 aspiranter skulle komma att leda till att antalet polismän utanför tjänstetablån skulle bli avsevärt större än vad som kan anses sakligt motiverat. Utskottet har vid flera tillfällen understrukit att det skall finnas en hygglig överensstämmelse med antalet tjänster och antalet tillgängliga polismän.

I år har de borgerliga partierna i en reservation lyckats ena sig om antagningen av polisaspiranter. Moderaterna har uppenbarligen fått bestämma antalet, centern och folkpartiet har anslutit sig. 460 anses vara en acceptabel siffra för de borgerliga. Förra året, vid den här tiden föreslog folkpartiet 200 som en acceptabel siffra och centern 300. Moderaterna har envist hållit fast vid 460.

I två reservationer yrkas på fler polismanstjänster. I den moderata reservationen krävs 75 nya tjänster samt att de 20 tjänster som enligt regeringens förslag är avsedda för att bekämpa ekobrott skall användas till att bekämpa våldsbrottligheten. I centerns reservation yrkas på 100 nya tjänster som bör inrättas i storstadsområdena. Regeringens och utskottsmajoritetens förslag innebär att två prioriterade områden tillförs nya tjänster: 50

tjänster som polisassistenter för bekämpande av våldsbrott och 20 tjänster som inspektörer för att bekämpa ekobrottslighet. Några större skillnader i fråga om antalet nya tjänster är det således inte mellan majoriteten och reservanterna.

Moderaternas ovilja att öka antalet tjänster för bekämpning av ekobrottsligheten känner vi igen. Det är bara att konstatera att ekobrottsligheten inte är något prioriterat område för moderaterna. Efter Karin Ahrlands anförande kan man konstatera att även folkpartiet inte känner så varmt för åtgärder mot den ekonomiska brottsligheten.

I det här sammanhanget vill jag säga till Elving Andersson att man naturligtvis kan ha olika uppfattning om den utvärdering som har gjorts om polisens och ekorotlarnas insatser mot den ekonomiska brottsligheten. Jag är av den uppfattningen att polisen och ekorotlarna har gjort ett mycket bra jobb när det gäller att bekämpa den ekonomiska brottsligheten. Sedan är det en annan sak att ekorotlarna fick ta med sig många ärenden från bedrägerirotlarna – som de så att säga ärvde – och som de ännu inte har betat av. Men ekorotlarna har fyllt sin funktion på ett utomordentligt bra sätt. Det visar den utvärdering som brottsförebyggande rådet har gjort.

Några ord om centerreservationen och fördelningen mellan olika polismyndigheter. Göran Ericsson berörde det också i sitt anförande. Till Göran Ericsson vill jag säga att jag tycker man skall hålla sig till det faktiska läget. Rikspolisstyrelsen påpekade i ett par anslagsframställningar att någon genomgripande översyn av polispersonalens fördelning mellan olika polismyndigheter inte hade skett sedan 1965. I sin anslagsframställning 1986/1987 framhöll rikspolisstyrelsen att det var angeläget att en sådan översyn kom till stånd. Det var de propåerna som föranledde regeringen att begära en sådan översyn hos rikspolisstyrelsen. Jag tycker kanske inte att det är så särskilt konstigt att den blir gjord, eftersom det inte hade skett någon översyn sedan 1965. Det är sakläget, Göran Ericsson.

Beträffande detta att riksdagen skall uttala sig i frågan om fördelningen vill jag bara säga till Elving Andersson att riksdagen 1981 i politisk enighet fattade ett principbeslut om den lokala polisorganisationen. Innebörden av detta beslut var bl. a. att regeringen skulle besluta om fördelningen av polismanstjänster mellan de olika polismyndigheterna och basorganisationen. Beslutet bekräftades 1985 under enighet här i kammaren. Inte protesterade centerns talesman då.

Så några ord om reservationen om kvarterspolisverksamheten. Även den frågan har vi behandlat under tidigare år, och vi har då liksom nu varit eniga om att kvarterspolisverksamheten är ett viktigt inslag i det löpande polisarbetet. Jag vill åter framhålla att den nya polisorganisationen ger utrymme för polismyndigheterna att själva bestämma inriktningen av polisverksamheten, exempelvis genom ökad användning av kvarterspoliser. Det betänkande som polisberedningen har lagt fram och som jag nämnde om i min inledning visar också att det är den inriktningen av polisarbetet som det finns ganska hygglig politisk enighet om. Jag yrkar därför avslag på den reservationen och på övriga reservationer som är fogade till betänkandet.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag också uttrycka min uppskattning över att utskottet kunnat enas om två viktiga ställningstaganden.

Det ena är att man gör ett tillkännagivande till regeringen om en plan för byggande av polishus. Det är inte på något vis så att de socialdemokratiska ledamöterna i utskottet har fått lägga sig för borgerliga propåer i den här riktningen, utan tillkännagivandet tillkom snarare på socialdemokratiskt initiativ i utskottet. Utskottet ser i enighet utomordentligt allvarligt på de otillfredsställande lokalförhållandena för polisverksamheten. Det är mycket betydelsefullt att regeringen snabbt utarbetar en plan för hur läget skall kunna förbättras när det gäller polisens lokalfrågor.

Det andra är att vi nu i enighet gör ett uttalande om resurserna och arbetet vid särskilt allvarliga händelser. Utskottet avstyrker en motion med krav på en särskild fristående specialstyrka för dessa uppgifter. Det är självklart att vi måste ha en polis som har resurser, möjligheter och utbildning för att möta allvarliga händelser och incidenter, men det bör ske genom en verksamhet som är integrerad i den ordinarie polisverksamheten. Här har vi kunnat ena oss om ett uttalande i utskottsbetänkandet, även om det föreligger ett särskilt yttrande från moderaterna. Jag kunde dock inte höra att Göran Ericsson berörde det i sitt anförande.

Herr talman! Med dessa ord vill jag yrka avslag på samtliga reservationer och bifall till utskottets hemställan.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 17 KARIN AHLAND (fp):

Herr talman! Mycket kort: Lars-Erik Lövdén har uppehållit sig vid den vanliga sifferexercisen fram och tillbaka om polistjänster och polisaspiranter. Det väsentliga är faktiskt att garantera att det finns utbildade polismän när de behövs och när tjänsterna skall fyllas ut. Men vi måste självfallet också ständigt räkna med att en del tjänster är tomma på grund av omsättningen – som Lars-Erik Lövdén säger. Det är inte det frågan gäller. Den här debatten rör sig om huruvida vi skall utbilda poliser så att det finns tillräckligt många i framtiden.

Lars-Erik Lövdén var irriterad över den borgerliga enigheten i frågan. Jag kan bara svara att folkpartiet har lyckats skaffa fram pengar i år, och då är det en fullständig självklarhet att vi ställer upp. Vi hade gärna gjort det förra året om vi hade haft pengarna. Lars-Erik Lövdén är välkommen in i enigheten och får gärna rösta på våra pengar, för det handlar om framtiden.

Vi har inte på något sätt velat hindra ett bekämpande av ekobrottsligheten, men i detta fall har varken socialdemokraterna eller folkpartiet lyckats skaffa fram hur mycket pengar som helst till nya tjänster. Vi står i en valsituation och då tycker vi i folkpartiet att det är viktigare att skydda individen än att skydda kollektivet.

Anf. 18 GÖRAN ERICSSON (m):

Herr talman! Det var gripande att höra Lars-Erik Lövdéns inlägg. Han började med att tala om synliga poliser, poliser som patrullerar omkring bland befolkningen och är snälla farbröder. Dessa poliser finns inte i socialdemokratins Sverige och de kommer heller aldrig att finnas, eftersom

de är upptagna av att hålla polisstationen öppen så gott det nu går.

Så redovisar Lars-Erik Lövdén en teknik som regeringen använder när det gäller ökningen av antalet platser vid polisskolan. Man har då ett faktiskt antal poliser, och det antalet har legat stilla i rätt många år nu, medan vi här i riksdagen har stiftat den ena lagen efter den andra, och det är som bekant polisens uppgift att se till att de efterlevs. Man har också för många poliser för antalet tjänster – något tusental. Då väljer regeringen icke att öka antalet tjänster och se till att de poliser som ännu inte har tjänster får sådana, utan då väljer regeringen att dra ned antalet polismän. Jag tycker det vore uppfriskande och välgörande för den här debatten om socialdemokratins företrädare här, Lars-Erik Lövdén, från talarstolen talade om för svenska folket att socialdemokraterna väljer att dra ned antalet poliser – det är vad man gör.

Vi på den borgerliga kanten vill, precis som Karin Ahrland sade, gå den andra vägen. Det som ett ögonblick överraskade mig, herr talman, var att socialdemokratin, i strid mot hela den samlade arbetarrörelsens inställning, väljer att därutöver försöka få folk att arbeta övertid för att klara tjänsten – inte kommande pucklar i tjänstgöringen. Jag redovisade i mitt anförande, herr talman, att det 1985/86 fullgjordes övertid motsvarande 800 polismanntjänster. Det finns alltså ett behov.

Sedan ondgjorde sig Lars-Erik Lövdén över att vi inte ställer upp på bekämpningen av ekobrottsligheten. Jag delar Karin Ahrlands uppfattning även i den frågan: Kan vi icke erbjuda en grundläggande trygghet på gator och torg är det en förstahandsuppgift att åstadkomma det. Ekobrotten kan vi börja utreda när vi har klarat av den.

Anf. 19 ELVING ANDERSSON (c):

Herr talman! När det gäller antalet polismanntjänster och antalet aspiranter kan man naturligtvis, som Lars-Erik Lövdén gjorde, redovisa en massa siffror och använda teoretiska beräkningsmodeller. Men vi måste trots allt se till verkligheten, vi måste se till hur det ser ut ute i de enskilda polisdistrikten, där det många gånger fattas personal. När utskottet har varit ute på studieresor, och även vid andra kontakter vi har haft med polisen, har det överallt redovisats att man har personalbrist. För det talar också de siffror jag nämnde; vi har de facto 1 000 färre tjänster i dag än vad vi hade 1975, om man tar hänsyn till effekterna av bl. a. ledighetslagar och arbetstidsförkortningar.

På många polisdistrikt är i dag situationen den att det inte finns vikarier att sätta in när ordinarie tjänsteinnehavare vill ha tjänstledighet för studier eller fackliga uppdrag eller föräldraledighet. Det fattas folk att sätta in som ersättare, och det gör att verksamheten haltar betänkligt. Jag tycker det vore bra om vi kunde vara överens om att det är verkligheten i polisdistrikten, hur det ser ut ute på fältet, som skall vara avgörande när vi gör de här bedömningarna.

Lars-Erik Lövdén sade att det i år är moderaterna som har bestämt antalet aspiranter som skall tas in på polishögskolan – centern och folkpartiet har följt med. Det förhåller sig inte riktigt på det sättet. Om Lars-Erik Lövdén hade besvärat sig med att läsa rikspolisstyrelsens petita hade han känt igen siffran 460 polisaspiranter – det är det antal rikspolisstyrelsen anser behöver

tas in till polishögskolan i år för att man skall kunna klara personalsituationen.

När det sedan gäller antalet nya tjänster – socialdemokraterna föreslår 70, och vi föreslår 100 – och deras arbetsinriktning säger Lars-Erik Lövdén att vårt förslag inte innebär någon större skillnad. Jo, det gör det faktiskt. Med socialdemokraternas förslag blir det 50 nya tjänster för att bekämpa våldsbrottsligheten. Med centerns förslag blir det dubbelt så många; det blir 100 nya tjänster för att bekämpa våldsbrottsligheten i storstadsregionerna. Det är en betydande skillnad, och den är dessutom mycket väl motiverad.

När det sedan gäller ekorotlarna håller jag med Lars-Erik Lövdén om att dessa gör ett bra arbete. Min kritik inriktar sig inte på deras sätt att sköta sina uppgifter utan mot hur man styr deras resurser. Det har vid utvärderingen visat sig att 25 % av de resurser som ekorotlarna har använts för arbete med annan brottslighet än ekobrottsligheten. Jag tycker att vi skall se till att ekorotlarna i första hand får möjlighet att jobba med de uppgifter som de i första hand är satta att sköta. Då får vi resursförstärkningar även för bekämpning av ekobrotten, och det är viktigt att så sker.

Vad beträffar fördelningen av de 350 tjänster som man nu vill flytta om från små landsbygds- och mindre tåtortdistrikt till storstadsdistrikt säger Lars-Erik Lövdén att detta är något som riksdagen inte skall lägga sig i, eftersom vi tidigare har fattat principbeslut om detta. Det är i och för sig riktigt att det finns ett sådant principbeslut om vissa frågor om fördelningen mellan polisdistrikten. Men vi vill av två skäl ändå här i riksdagen ta upp denna omfördelning.

För det första gäller det en mycket stor och radikal omorganisation, som knappast kan anses ha varit med i bilden när vi fattade det förra beslutet, som mera avsåg den normala löpande omfördelningen mellan polisdistrikten. För det andra vill vi inom centern inte lösa personalfrågorna i storstadsområdena genom en omfördelning utan i stället genom tillskapande av nya tjänster, varvid de små distrikten får behålla sina tjänster och nya tjänster tillförs storstadsregionerna för lösande av dessa problem. Tillskapandet av nya tjänster är, Lars-Erik Lövdén, en fråga för riksdagen. Man kan därför inte sopa denna fråga under mattan och säga att den inte skall behandlas i riksdagen. Riksdagen skall behandla denna fråga.

Anf. 20 LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Jo, Elving Andersson, jag känner igen siffran 460 från rikspolisstyrelsens anslagsframställan. Jag vill erinra mig att det var ungefär samma storlek på anslagsframställningen för ett år sedan, men då ställde sig Elving Andersson inte bakom rikspolisstyrelsens begäran. I år har han accepterat moderaternas linje om 460 platser. Till skillnad från centern är moderaterna konsekventa och har hela tiden hävdats att intagningen skall avse 460 platser.

Än en gång något om polisresurserna. Av framför allt Göran Ericssons inlägg kan man få uppfattningen att det är utomordentligt dåligt ställt med polisresurser i vårt land, men så är ingalunda fallet. Sedan förstatligandet 1965 har vi haft en 40-procentig ökning av antalet polismanstjänster. Vi har i dag ca 16 000 poliser i landet.

Vi har också, till skillnad från vad en del av talarna här har hävdad, fått ett betydligt bättre personalläge under de senaste tio åren. År 1975 fanns det 1 800 vakanser inom poliskåren. Antalet är nu nere i 400. Dessutom – och det är skälet till att intagningen till aspirantutbildningen är lägre – finns det 1 300 färdigutbildade poliser som inte har erhållit tjänst.

Detta är fakta, Göran Ericsson och andra som hävdar att det är så uselt ställt när det gäller antalet poliser i vårt land. Jag kan på goda grunder hävda att vi i dag har ett väsentligt bättre personalläge än vi hade 1975.

Jag vill i polemik med Karin Ahrland säga att om man vill öka antalet poliser i vårt land skall det i så fall inte ske via en ökad intagning till polisutbildningen utan genom att man kraftigt ökar antalet polistjänster. Det kan inte vara rim och reson att det finns en stor diskrepans mellan antalet polistjänster och antalet poliser ute i organisationen.

Jag vill vidare erinra om vad vi i utskottsbetänkandet skriver om den framtida intagningen av polisaspiranter. Det pågår med anledning av polisberedningens betänkande ett arbete inom departementet med att se över frågor som har att göra med intagningen av polisaspiranter. Det arbetet får naturligtvis drivas vidare och bör redovisas för riksdagen. De överväganden som kan föranledas av polisberedningens förslag om aspirantintagningen får självfallet också bli styrande för intagningen under kommande budgetår.

Det är ett uttalande som utskottet gör, och vi får ju möjlighet att komma tillbaka till frågan om aspirantintagningarna för de budgetår som följer.

Sedan än en gång bekämpandet av den ekonomiska brottsligheten. Göran Ericsson gav uttryck för sitt partis synsätt, att det inte är särskilt viktigt att bekämpa den ekonomiska brottsligheten, och det gjorde också Karin Ahrland för folkpartiets del.

Jag tycker att det är utomordentligt viktigt att bekämpa den ekonomiska brottsligheten och då inte enbart av ekonomiska skäl. Det är naturligtvis ett skäl att den ekonomiska brottsligheten har en väldig omfattning och slår hårt mot samhällsekonomin. Ett annat skäl är att enskilda drabbas av den ekonomiska brottsligheten.

Jag har kommit i kontakt med många små leverantörer, som är seriösa företagare och som lider väldigt hårt av att det finns en ekonomisk brottslighet där man fifflar med mervärdeskatt, arbetsgivaravgifter och liknande, vilket gör att de seriösa småföretagarna har svårt att konkurrera.

Detta är en allvarlig form av brottslighet som jag tycker att man skall se upp med. Det borde kanske också Göran Ericsson göra utifrån moderaternas utgångspunkter.

Jag tycker att det är en rimlig fördelning att det nu sker en förstärkning med 20 tjänster i ekorotlarna. Som jag sade, har utvärderingarna visat att ekorotlarna är effektiva. Att de så att säga har fått ärva vissa ärenden från bedrägerirotlarna – de som tillträtt tjänster inom ekorotlarna har tagit ärendena med sig – är en annan sak, men de har sannerligen inte brist på arbetsuppgifter när det gäller att komma åt den ekonomiska brottsligheten.

Anf. 21 GÖRAN ERICSSON (m):

Herr talman! Lars-Erik Löydéns taktfullhet bjuder honom att naturligtvis inte säga att regeringen drar ner antalet poliser.

Det är två saker jag frågar mig. Den ena är vilket skäl det möjligen kan vara som leder rikspolisstyrelsen fram till ett äskande om 460 nya aspiranter. Det kan ju inte vara så att man sitter och kastar tärning eller gissar. Det finns naturligtvis en grund för det, och grunden är att svensk polis inte skall bli mindre personalmässigt och svagare.

Så säger Lars-Erik Lövdén att det är inte så illa. Det har skett en 40-procentig ökning, och så tar han till en tillräckligt lång tidsperiod så att procentsatsen skall bli imponerande. De som hör det här tycker ju att det är alldeles förfärligt så många poliser vi har.

Men samtidigt – och det sade jag i min förra replik – har vi i denna kammare också stiftat lagar och krävt att polisen skall ägna sig särskilt åt alla redan stiftade lagar, vilket har lett till att polisen fått mer att göra.

Stockholms polisdistrikt förbrukade samtliga sina tilldelade övertidstimmar för budgetåret 1986/87 på tre månader. Det innebär inte att man tar in alla poliser och sätter dem på en parkbänk och låter dem sitta där, utan de har naturligtvis slitit alldeles otroligt för att klara verksamheten i polisdistriktet. Den har icke kunnat klaras utan att man har måst ianspråkta hela övertidskvoten på tre månader, och sedan får man gå på dispens.

Är det, Lars-Erik Lövdén, en politik som bär arbetarrörelsens prägel, att ha en sådan personalbemanning att människor för att klara verksamheten tvingas arbeta övertid på detta sätt? Att det är en styggelse tycker jag att vi borde kunna vara överens om.

När det så gäller bekämpning av ekobrotten har vi moderater *aldrig* sagt att det är en verksamhet som inte är viktig. Men vi har sagt – jag sade det också i min förra replik – att om svensk polis har en sådan styrka att människor inte kan gå trygga på gator och torg och känna trygghet i detta samhälle, då får man ägna sig åt det först. När man har klarat det, tycker jag att det finns starka skäl att verkligen slå till mot ekobrotten, ty de är, precis som Lars-Erik Lövdén sade, en styggelse och de snedvrider branscher och konkurrensförhållanden.

Anf. 22 KARIN AIIRLAND (fp):

Herr talman! Mycket kort om polisaspiranterna. Vad det handlar om är att vi inte vill öka antalet obesatta tjänster i framtiden. Jag är förvånad över Lars-Erik Lövdéns argumentation här. Menar han att ifall han hade pengarna tillgängliga skulle han inte vilja utbilda fler polisaspiranter? Tycker han inte att det vore bra ifall vi kunde utbilda fler?

Det låter nästan som om Lars-Erik Lövdén är på väg att medge det när han säger att han ett framtida år kan tänka sig komma tillbaka till frågan i anledning av budgetpropositionen. Jag säger: Mycket välkommen i det gäng som vill utbilda fler polisaspiranter.

Sedan har vi hört den vanliga upprepningen om folkpartiets inställning till ekobrottsligheten. Jag vill bara säga att vi inte tycker bättre eller sämre om ekobrottslingar därför att Lars-Erik Lövdén ständigt upprepar sina påståenden. Jag skulle kunna kvittera genom att fråga: Bryr sig socialdemokratin inte ett dugg om våldsbrotten? Men det håller jag mig för god för att fråga.

Anf. 23 LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Jag tyckte jag hörde Karin Ahrland säga: Vad folkpartiet vill är att inte öka antalet obesatta tjänster.

Det är väl ingen risk att antalet obesatta tjänster skall öka till följd av regeringens förslag. Det finns i dag 400 vakanta tjänster inom polisväsendet och 1 300 polismän som inte har tjänst inom polisväsendet. Så inte tror jag att regeringens förslag om intagning med 150 aspiranter skulle leda till ett ökat antal obesatta tjänster.

Vad det gäller är om det skall vara någon rimlig proportion mellan antalet polismän och antalet polistjänster i detta land. Ert förslag leder till att antalet poliser som inte har någon tjänst kommer att öka framöver. Det är därför vi inte accepterar förslaget om intagning av polisaspiranter för nästa budgetår.

Bara en kort replik till om ekobrottsligheten. Göran Ericsson: Intresset från moderaterna när det gäller den ekonomiska brottsligheten har väl inte varit helt översvallande här i kammaren de senaste åren. Jag kan inte erinra mig hur många av de förslag som ekokommissionen framlagt som ni biträdde när vi hade den debatten här i kammaren, men inte var det särskilt många. Det var ett fåtal av de förslag som lädes fram som ni kunde acceptera. Den stora merparten av de initiativ socialdemokratin tagit i syfte att begränsa och bekämpa den ekonomiska brottsligheten har moderaterna bestämt och konsekvent gått emot.

Anf. 24 KARIN AHRLAND (fp):

Herr talman! Jag talar först och främst om framtiden. Jag fick inget svar från Lars-Erik Lövdén huruvida han tyckte det var bra med ytterligare utbildning eller inte.

Jag beklagar om jag använde fel uttryck i hastigheten. Vad jag menar är alltså polismän i tjänstgöring.

Anf. 25 GÖRAN ERICSSON (m):

Herr talman! Vi börjar nu nalkas den sena timmen i debatten, och jag vill göra ungefär denna sammanfattning: När vi från moderaterna, folkpartiet och centern säger att regeringen drar ner antalet poliser, omläses detta i Lars-Erik Lövdéns mun till att man försöker åstadkomma bättre balans mellan antalet tjänster och antalet poliser.

Jag vill till kammarens protokoll göra detta förtydligande. Det är nämligen inte alla som förstår detta.

När det gäller insatserna mot ekobrottsligheten hade regeringen tillsatt en ekokommission. I den sätte man in några stackars borgerliga människor som inte hade rösträtt i kommissionen utan skulle vara någon form av gisslan. Det gick alltså inte att föra till torgs vad vi ville ha sagt. När förslagen sedan kom var de i många fall oöverlagda och mindre bra. En del av dem var dessutom utformade på ett sådant sätt att de komplicerade verksamheten för de redan ansträngda seriösa företagen. Däremot drabbades de öseriösa företagen mindre.

Det har således inte enbart varit fråga om ointresse. Lars-Erik Lövdén, utan moderata samlingspartiet har vänt sig mot regeringens förslag om

ekobrott därför att de skulle ha förhindrat ett riktigt tillslag mot ekobrottslingarna, men försämrat situationen för de seriösa företagen.

Prot. 1986/87:114
30 april 1987

Polisväsendet m. m.

Anf. 26 ELVING ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag hade tänkt avstå från ytterligare inlägg i denna debatt, men efter att ha lyssnat till Lars-Erik Lövdéns förklaringar kring situationen med polisaspiranter i förhållande till antalet ordinarie tjänster, känner jag mig ändå tvungen att göra ett kort inlägg.

När Lars-Erik Lövdén säger att det finns ett ganska stort antal extra ordinarie polismän som inte har någon egen tjänst, låter det som om dessa poliser inte har någonting att göra. Man får det intrycket när man lyssnar till Lövdén, även om han naturligtvis vet att det inte är så.

Det är helt klart att samtliga polismän ute på distrikten, oavsett om de har en egen fast tjänst eller inte, har fullt upp att göra. Det finns ett mycket stort behov av dessa människor, även om de inte har någon fast tjänst. De behöver rycka in när de som har ordinarie tjänster skall ha ledighet för studier, för fackliga uppdrag, i samband med föräldraskap osv. Jag vill än en gång återkomma till vad jag tidigare har sagt om att vi måste låta verkligheten styra planeringen. Vi måste se hur det ser ut ute på polisdistrikten.

Vi var t. ex. med justitieutskottet i vintras på besök hos polisen i Göteborg. Där, liksom på alla andra platser vi har besökt, fick vi en redovisning om att det fattas folk. Man har inte folk att sätta in som ersättare vid ledigheter etc. Det är det som är den verkliga situationen, och den måste vi utgå ifrån när vi planerar verksamheten. Det är därför den här högre aspirantintagningen behövs.

Anf. 27 LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Jag är naturligtvis väl medveten om att samtliga polismän i detta land har fullt upp att göra och gör ett bra arbete. Något annat är naturligtvis inte fallet. Men vad såväl jag som regeringen och utskottet har hävdat är att det skall finnas en rimlig balans mellan antalet tjänster och antalet polismän i landet. Det tycker jag är ett mål som det finns anledning att sträva efter.

Sedan till Karin Ahrland. Hade Karin Ahrland läst budgetpropositionen hade hon uppfattat att regeringen vill ha en successiv ökning av polisaspirantintaget. Det föreslås en ökning från 150 till 430 på tre år. Det framgår av utskottets betänkande att den beredning som nu sker med utgångspunkt från polisberedningens förslag om aspirantintagning naturligtvis också får bli styrande för dimensioneringen av polisaspirantintagningen för det budgetår som följer på det budgetår vi nu har att ta ställning till.

Sedan än en gång till Göran Ericsson om den ekonomiska brottsligheten. Det måste väl ändå anses vara något märkligt att moderaterna gång efter gång går emot förslag som syftar till att bekämpa den ekonomiska brottsligheten. Varje gång sådana förslag presenteras är moderaterna totalt ointresserade av att ställa upp. Hade moderaterna varit intresserade av den ekonomiska brottsligheten, kunde man åtminstone begära att de presenterade egna förslag vid sidan av det gamla, att sänka skattetrycket, som väl ingen egentligen tror på när det gäller att komma åt den ekonomiska brottslighe-

ten. Ni har ett manifesterat, grundläggande ointresse av att bekämpa den ekonomiska brottsligheten. Det har framgått av debatten i denna kammare under de senare åren.

Anf. 28 STEN SVENSSON (m):

Herr talman! Jag hörde nyss Lars-Erik Lövdén ifrågasätta moderaternas intresse för alla de förslag som Sven Heurgrens kommission har lagt fram. De flesta av dessa förslag har gått till näringsutskottet. Vi har gått emot de förslag som innebär ett ingrepp i näringsfriheten, dvs. förslag av innebörden att man skall införa etableringskontroll etc. Detta har ingenting med antalet poliser att göra.

Anf. 29 KARIN AHRLAND (fp):

Herr talman! Jag har inte begärt ordet för att replikera på Lars-Erik Lövdén och hans räkningar för framtiden utan bara för att föreslå att vi avslutar debatten. Vice ordföranden kan behöva en lugnare helgafton – han skall ju ut och försvara en hel del omöjliga saker i morgon också.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut i ärendet skulle fattas vid nästa arbetsplenum.)

9 § Föredrags

justitieutskottets betänkande

1986/87:25 om anslag till domstolsväsendet (prop. 1986/87:100 delvis).

Tredje vice talmannen meddelade att debatten skulle vara gemensam för samtliga punkter.

Vissa frågor rörande domstolsväsendet

Anf. 30 BJÖRN KÖRLOF (m):

Herr talman! Precis som utskottets värderade ordförande säger är det Valborgsmässoafton, och vi skall inte dra ut alltför långt på tiden. Dessutom behandlar detta betänkande frågor som kammaren har behandlat flera gånger tidigare, och argumenten är i stort sett desamma.

Jag vill börja med att säga att justitieutskottet naturligtvis noggrant följer utvecklingen och förhållandena inom domstolsväsendet. Utskottet har under innevarande riksmöte besökt flera domstolar och har klart för sig att arbetsläget på många håll är mycket ansträngt.

Att driva upp arbetstakten mycket hårt och att utan noggrann prövning införa modern teknik i rationaliseringssyfte är inom rättsväsendet, och särskilt inom domstolsväsendet, en farlig utveckling, framför allt ur rättssäkerhetssynpunkt. Domstolsväsendet i synnerhet kräver en lugn arbetstakt där domstolen får tid att ordentligt värdera och bedöma de olika mål och ärenden som ligger framför den. Det är ytterst medborgarnas värn ur rättssäkerhetssynpunkt.

Utskottsledamöterna skiljer sig åt i år, liksom många tidigare år, i vad gäller vissa frågor som gäller nämndemännen och specialdomstolarna. Nämndemannamedverkan i den dömande verksamheten har en lång tradition i vårt land, och det är viktigt att säga att det råder allmän enighet om principen om denna lekmannamedverkan i domstolarna. Vi skiljer oss åt när det gäller antalet nämndemän i domför sammansättning och när det gäller vissa frågor om omröstningsreglerna.

Med anledning av en del skrivelser som har förevarit vill jag säga att moderata samlingspartiets ståndpunkt när det gäller denna fråga, efter ganska långa diskussioner och beslut på partistämman, är att en återgång bör ske till de regler som gällde före 1983, både i vad gäller antalet nämndemän och i vad gäller omröstningsreglerna. I den senare frågan får vi kanske anledning att återkomma vid en senare diskussion.

Skälen till att vi anser att man skall återgå till de tidigare reglerna ligger framför allt däri att vi är oroade över att bredden och mångsidigheten i fråga om lekmännens medverkan i domstolen kan undergrävas med det ringa antal lekmän som socialdemokratin fattade beslut om 1983. Motsvarande argument gäller naturligtvis också i länsrätt, där vi således också anser att den tidigare gällande ordningen bör återinföras.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till reservation 2 i utskottets betänkande och även till reservation 6 som gäller antalet nämndemän i länsrätt. Detta leder även fram till ett behov av större medel, vilket framgår av reservation 5, som jag också yrkar bifall till.

Specialdomstolarna har i flera år varit föremål för diskussion i utskottet. Det föreligger en borgerlig enighet om att man bör minska antalet specialdomstolar och låta de allmänna domstolarna ta över mål och ärenden från specialdomstolarna. Det finns flera skäl till att varna för en utveckling mot allt fler specialdomstolar, eftersom detta ytterst drabbar de enskildas rättssäkerhet. Snarlika rättsliga frågor kan komma att bedömas olika i specialdomstolar och i allmänna domstolar. Ordningen kan också komma att strida mot huvudprincipen att rättsskipningen skall vara lokalt förankrad och att den skall ske under medverkan av lekmän. Vad särskilt gäller domstolar och organ som är partssammansatta kan det ifrågasättas om dessa kan anses vara så oavhängiga och opartiska som förutsätts i Europarådets konvention om de mänskliga rättigheterna.

Starka skäl talar alltså för att införa regler som gör att avgöranden inom domstolar och organ som gäller specialdomstolar i vanlig ordning kan prövas också av högre rätt, vilket för närvarande inte alltid är fallet. Det finns vidare anledning att överväga frågor om den lämpliga fördelningen av olika typer av målgrupper mellan de allmänna domstolarna och de allmänna förvaltningsdomstolarna. Bara för någon vecka sedan framlade som bekant rättegångsutredningen förslag om att minska antalet specialdomstolar och försöka få in så många mål och ärendegrupper som möjligt under de allmänna domstolarna. Det finns därför anledning för oss att återkomma till frågan. Men för dagen, herr talman, vill jag yrka bifall till den gemensamma borgerliga reservationen nr 7 rörande specialdomstolarna.

Anf. 31 LARS SUNDIN (fp):

Herr talman! Till det betänkande som nu behandlas har vi folkpartister i utskottet fogat tre reservationer, som jag yrkar bifall till. Det är reservationerna 1, 3 och 7.

Reservation 1 gäller delegering vid domstolarna. Den skall ses mot bakgrund av att vi är oroliga över de många avhoppen från domarbanan. Det är avhopp som oroar inte minst ur rättssäkerhetssynpunkt. För att rättsskipningen skall fungera krävs ett tillräckligt antal domare av hög kvalitet som trivs med sitt arbete och som vill fortsätta med detta. Orsakerna till avhoppen är säkert många och av olika karaktär, och de måste undanröjas undan för undan och på skilda sätt. Ett sätt skulle enligt folkpartiets mening vara att delegera vissa mer eller mindre rutinmässiga men nog så viktiga arbetsuppgifter från domarna till annan personal vid domstolarna. En förutsättning för en sådan reform är naturligtvis att det finns välutbildad personal som kan ta hand om de här uppgifterna. Det är därför vi vill att domstolsverket skall få i uppdrag att utreda möjligheterna att inrätta s. k. kanslistjänster, vilkas innehavare verket skulle ge en kvalificerad internutbildning.

Reservation 3 står vi folkpartister som sagt också bakom. Den handlar om det totala antalet nämndemän. 1983 års nämndemannareform har inneburit att nämndemännen inte tjänstgör så ofta som före reformen. Detta är naturligtvis inte bra: lekmännen får en bristande rutin med allt vad det kan innebära av negativa konsekvenser för bl. a. rättssäkerheten. Justitieministern säger i budgetpropositionen att det kan bli nödvändigt att minska det totala antalet nämndemän för att öka de kvarvarande nämndemännens tjänstgöringsdagar. Det är logiskt, men vi anser ändå att behandlingen av frågan om det totala antalet lekmannadomare skall anstå och att frågan skall prövas först då vi tar ställning till rättegångsutredningens arbete.

Reservation 7 slutligen gäller s. k. specialdomstolar. Vi folkpartister vill liksom de andra borgerliga ledamöterna i utskottet få till stånd en översyn i syfte att minska antalet specialdomstolar. Låt mig för säkerhets skull framhålla att det inte gäller att slå samman de allmänna domstolarna och de allmänna förvaltningsdomstolarna. Det handlar i stället om t. ex. hyresnämnds- och bostadsdomstolsuppgifter, som enligt vår mening utan vidare skulle kunna överföras till allmän domstol. Det handlar vidare om de s. k. ekodomstolarna, vilkas införande vi i folkpartiet var emot. Att dessa domstolar av många skäl är onödiga visas inte minst av att ytterst få fall har förts fram till ekodomstolarna, sedan dessa tillkom.

Nej, herr talman, en översyn för att banta antalet specialdomstolar behövs därför att organisationen av rättsskipningen är svåröverskådlig och splittrad, vilket ytterst drabbar den enskilde och dennes rättssäkerhet. Det är också av utomordentligt intresse att bevara en bred kunskap och en allmän överblick hos domarna i de ordinära domstolarna. Det tjänar ytterst till att stärka rättssäkerheten för den enskilde medborgaren.

Jag yrkar än en gång bifall till reservationerna 1, 3 och 7.

Anf. 32 GUNILLA ANDRÉ (c):

Herr talman! Jag vill inledningvis citera förra generaldirektören i domstolsverket, Mats Börjesson, som har angett domstolarnas betydelse på

följande sätt: "Domstolarnas förmåga att i ett snabbt, säkert och billigt förfarande, med skicklighet och känsla, absolut opartiskt träffa viktiga avgöranden, utgör en viktig grund för allmänhetens förtroende, inte bara för vårt rättsväsende, utan för tilltron till våra demokratiska institutioner över huvud taget."

Hur rättsskipningen skall vara anordnad är således en fråga av stor principiell och praktisk betydelse för människorna. Av särskild vikt är rättssäkerhetsaspekterna. Systemet får inte vara så svåröverskådligt och krångligt att den enskilde medborgaren redan därigenom riskerar rättsförluster.

Utgångspunkten för vår domstolsorganisation bör vara att de allmänna domstolarna skall ha en generell och saklig kompetens, i vilken inskränkningar bör ske när det är oundgängligen nödvändigt. Rättsskipningens kvalitet beror främst på domarnas kompetens. Domarutbildningen är därför av stor betydelse.

En annan huvudprincip är att rättsskipningen skall vara lokalt förankrad och ske under medverkan av ortens lekmän. En stark förankring bidrar bl. a. till att dömandet kommer närmare människorna och kan ske under hänsynstagande till lokala förhållanden.

Ett stort antal specialdomstolar och domstolsliknande organ för särskilda sakområden har inrättats under senare år. Denna utveckling har skett utan att vi vid något tillfälle tagit ställning till de övergripande principer som bör styra domstolsorganisationen. Praktiska synpunkter, ofta avgränsade till en smal sektor av rättsskipningen, har fått vara bestämmande för utformningen.

Därför har vi i dag ett ur organisatorisk synpunkt starkt splittrat domstolsväsende. För den enskilde är det lätt att gå vilse i floran av rättsinsatser, och även de som är inne i systemet har ibland svårt att hitta rätt.

Den nuvarande organisationen med en mängd specialdomstolar och domstolsliknande organ fyller inte de grundläggande krav som kan ställas. Från centerpartiets sida har vi tidigare, motionsledes, föreslagit att en översyn bör komma till stånd i syfte att nedbringa antalet specialdomstolar och andra organ med rättsskipande uppgifter.

Vid utskottsbehandlingen fick vi av en remissopinion ett brett stöd för denna vår uppfattning. I år har vi därför återkommit med en motion i frågan. Glädjande nog har vi nu fått med utskottets moderater och folkpartister på vår linje. I reservation nr 7 utvecklar vi vår uppfattning närmare, och jag yrkar således bifall till denna reservation.

I juli 1983 ändrades formerna för lekmanamedverkan i tingsrätt m. m. Antalet nämndemän minskades från tidigare fem till tre i allmänna mål utom i mål för vilket inte är stadgat lindrigare straff än fängelse i två år. Även omröstningsreglerna ändrades.

Domstolsverket har på regeringens uppdrag utvärderat effekterna av den minskade lekmanarepresentationen. Av utvärderingen framgår att tjänstgöringsfrekvensen för nämndemännen halverats från 1980 och till i dag. År 1980 var den genomsnittliga tjänstgöringsfrekvensen 11–20 dagar om året, och år 1985 tjänstgjorde nämndemännen i genomsnitt endast 6–10 dagar. Många nämndemän vill tjänstgöra oftare än nu, vilket är viktigt för att de skall kunna hålla sig à jour med verksamheten.

Av budgetpropositionen framgår att regeringen anser det rimligt att minska antalet nämndemän i en del domkretsar. Antalet nämndemän är i dag närmare 8 000. En minskning dithän att tjänstgöringsfrekvensen ökar till 11–20 dagar om året innebär att antalet lekmanrepresentanter i de allmänna domstolarna och de allmänna förvaltningsdomstolarna halveras.

Från centerpartiets sida avvisar vi en sådan utveckling. Enligt vår mening medför en så kraftig reducering av nämndemannakåren risk för att allmänhetens möjligheter till påverkan av domstolsarbetet kraftigt försämras.

Jag yrkar således bifall till reservation nr 3.

Enligt centerpartiets mening är det viktigt att den verksamhet som bedrivs av Nämndemännens riksförbund, främst genom utgivandet av tidningen Nämndemannen, ges ett sådant stöd att det arbete som har anknytning till nämndemännens verksamhet kan bedrivas på ett meningsfullt sätt. Tidningen Nämndemannen, som är ett viktigt utbildnings- och informationsorgan för våra nämndemän, har en bekymmersam ekonomisk situation för närvarande.

Herr talman! Jag yrkar därmed bifall också till reservation nr 4.

Anf. 33 HELGE KLÖVER (s):

Herr talman! I detta betänkande, som behandlar medelstilledningen till domstolarna, är utskottet i allt väsentligt enigt.

Vi kan konstatera att arbetsläget fortfarande är ansträngt vid de allmänna domstolarna. Anslaget till dessa har under en följd av år varit föremål för kännbara nedskärningar, och utskottet har vid tidigare budgetbehandlingar framhållit att kravet på rättssäkerheten gör att möjligheterna till rationaliseringar inom domstolsväsendet inte är obegränsade. Årets budget har medfört att man inom domstolsväsendet sluppit att tillämpa det generella besparingskravet enligt det s. k. huvudförslaget. Vi är i utskottet överens om uppfattningen att de medel som nu tilldelas skall göra det möjligt för de allmänna domstolarna att arbeta på ett tillfredsställande sätt.

Ett särskilt problem, som jag något vill beröra, är den i den allmänna debatten alltmer uppmärksammade frågan om rekryteringen till och avgångarna från domarbanan. I en rapport från domstolsverket har konstaterats att avhoppet från domarbanan har ökat kraftigt under senare år. Detta inger en viss oro, eftersom det är utomordentligt viktigt dels att vi kan rekrytera goda jurister till domarbanan, dels att domaryrket anses vara så attraktivt att tillräckligt många kvalificerade jurister stannar kvar inom yrket.

Det är därför med tillfredsställelse vi läser i årets budget att departementschefen ämnar föreslå regeringen att utreda domarbanans utformning på längre sikt i syfte att stärka domarkarriärens attraktionskraft.

Herr talman! Även om utskottet har varit i stort sett enigt har några reservationer fogats till betänkandet. En del av dem har tidigare diskuterats i kammaren.

I en reservation av folkpartiet föreslås att domstolsverket skall få i uppdrag att utreda möjligheten att inrätta kanslistjänster, vilkas innehavare kan överta enklare juristgöromål vid domstolarna. I utskotten är vi i stort sett överens om de grundläggande tankegångarna i den motion som ligger till grund för reservationen. Det är bara det att en försöksverksamhet om

delegering utöver vad tingsrättsinstruktionen medger pågår inom domstolarna. Enligt vad som hittills har kunnat utvärderas har erfarenheterna av denna verksamhet varit enbart goda. Vidare föreslås i en rapport från domstolsverket ytterligare delegering till biträden av vissa göromål. De här förslagen bereds för närvarande inom regeringskansliet. Utskottsmajoriteten anser därför att ett tillkännagivande till regeringen inte behövs.

Moderaterna har i ett par motioner tagit upp frågan om antalet nämndemän i tingsrätt och länsrätt och föreslår att samma regler som gällde före 1983 skall gälla både beträffande antalet nämndemän och beträffande omröstningsreglerna. Frågan har varit uppe till behandling i denna kammare vid varje riksmöte under de senaste åren. Sedan den senast diskuterades här har vi kunnat ta del av en undersökning som redovisas i en rapport från domstolsverket. Man kan inte av den utvärderingen dra slutsatsen att rättsskipningen blivit sämre. Varken överklagandefrekvensen eller ändringsfrekvensen har påverkats negativt.

Utskottsmajoriteten anser att det finns skäl att avvakta vad rättegångsutredningen, som aviserat sitt slutbetänkande till i vår, säger om domförhållningarna och antalet nämndemän.

I en reservation av folkpartiet och centern föreslås att det totala antalet nämndemän inte bör förändras.

Besluten om antalet nämndemän fattas enligt delegation av hovrätterna och kammarrätterna, med undantag för de tre största tingsrätterna och länsrätterna som själva kan bestämma antalet nämndemän. Det har konstaterats att tjänstgöringsfrekvensen för nämndemännen har blivit något mindre än vad som antogs från början. Därför har departementschefen sagt att det på sina håll bör övervägas om inte antalet nämndemän behöver minskas inom vissa domkretsar. Det är viktigt att tjänstgöringstillfällena inte kommer alltför glest, eftersom det skulle kunna medföra att nämndemännen finner sitt uppdrag mindre intressant.

Reservanterna tycks befara en kraftig reducering av nämndemannakåren. Det är det ju alls inte fråga om, utan vad som anges i propositionen är att det i allmänhet endast är mindre jämkningar som behöver göras. Och de skall göras domstol för domstol och ske i samråd med nämndemännen. Utskottsmajoriteten finner även här att syftet med motionen är tillgodosett med den skrivning som finns i betänkandet och som utskottsmajoriteten har ställt sig bakom.

Stöd till nämndemannaorganisationer tas upp i en reservation av centerns representanter i utskottet. Vi är överens om att det är viktigt att nämndemännen får information i för nämndemannauppdraget betydelsefulla frågor. Att Nämndemännens riksförbunds verksamhet spelar en betydelsefull roll och att inte minst tidningen Nämndemannen är en bra och uppskattad informationskälla är vi naturligtvis överens om. Av de medel som domstolsverket disponerar för utbildning och information avsätts årligen ungefär 200 000 kr. Huvuddelen av detta belopp går till Nämndemännens riksförbund. I årets budget har ifrågasvarande anslagspost räknats upp med 500 000 kr. En del av detta belopp skall avsättas för nämndemannainformation, studieresor m. m. Jag tycker att motionärernas önskemål i allt väsentligt är tillgodosett. Utskottsmajoriteten anser därför inte att det finns skäl att ge domstolsverket

någon ytterligare pekpinne, som reservanterna föreslår, i en fråga som redan är uppmärksammas.

Frågan om specialdomstolarna tas upp i en gemensam borgerlig reservation. Man vill ha en översyn av organisationen med syfte att ta bort en del av specialdomstolarna. Den här frågan var föremål för en omfattande debatt för ungefär ett år sedan här i kammaren. I justitiekammarens betänkande nr 28 från förra året ges en fyllig redogörelse för vår domstolsorganisation.

I reservationen sägs att organisationen av vår rättsskipning ger intrycket av splittring, svåröverskådlig och inkonsekvens. Det är enligt min mening en något onyanserad beskrivning av rättsskipningen i vårt land. Faktum är ju att det är behovet av särskild sakkunskap för rättsskipningen inom olika områden som motiverat inrättandet av speciella domstolar och särskilda organisatoriska enheter eller en koncentration av vissa måltyper till en eller flera domstolar med särskild sammansättning. Den utövade rättsskipningen har mestadels legat på hög kvalitativ nivå, och någon kritik har som regel inte varit befogad.

De i det här ärendet aktualiserade frågorna har antingen nyligen bedömts av statsmakterna eller är under övervägande. Det finns därför inte skäl för riksdagen att nu ge regeringen något tillkännagivande om behov av en allmän översyn av systemet med speciella domstolar. Men naturligtvis bör vi allteftersom frågor av det här slaget komma upp till bedömning noga överväga behovet och lämpligheten av en särreglering. Det finns, tycker jag, skäl att erinra om att rättegångsutredningen, som lägger fram ett betänkande i vår, behandlar frågan om överförande av hyresprocessen till allmän domstol. Regeringen har också nyligen beslutat om en allmän översyn av reglerna för rättegång i arbetstvister. Bl. a. skall förslag lämnas om hur arbetsdomstolens framtida arbetsuppgifter och verksamhetsformer skall utformas. Nämnas bör också att domstolsverket påbörjat ett arbete med att utvärdera ordningen med de s. k. ekodomstolarna.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationerna.

Anf. 34 ALLAN EKSTRÖM (m):

Herr talman! Ett värtecken så gott som något annat är att jag från denna talarstol håller ett anförande till förmån för fem nämndemän i tingsrätt.

Mina bundsförvanter har däremot växlat år från år. Vid ett tillfälle stod hela borgerligheten samlad vid min sida. För ett år sedan återstod endast centerpartiet. I dag har detta parti svikit mig, men i gengäld har moderaterna slutit upp bakom mig, och det känns naturligtvis tillfredsställande och riktigt att mitt parti i denna fråga helhjärtat stöder ett återställande av den ordning som gällde fram till den 1 juli 1983.

Vad saken gäller, herr talman, är ju ingenting mindre från rättsordningens synpunkt än att återge nämnden i tingsrätten dess egenskap och förmåga att spegla det allmänna rättsmedvetandet samt gängse värden och värderingar på ett någorlunda allsidigt sätt. På nämndens storlek inverkar härutöver det förhållandet att nämnden skall kunna bidra till kontinuitet och likformighet i rättsskipningen. Senast i motion 1985/86:Ju403 och i kammardebatten förra året (prot. 1985/86:134 den 6 maj 1986 anförande 45) utvecklade jag skälen

mera utförligt. Jag saknar anledning att nu upprepa vad jag då skrev och yttrade.

Jag har dock fått stöd från oväntat håll, nämligen av finansministern. I propositionen om ändringar i taxeringsorganisationen (1986/87:47) föreslogs tillskapande av skattenämnder, en sorts nämnd som skall utgöra ett slags efterföljare till taxeringsnämnden. Jag citerar ur propositionen (s. 124):

”När det gäller frågan om hur många förtroendevalda som skall kallas till varje sammanträde delar jag inte kommitténs uppfattning att endast fyra lekmän skall kallas. I likhet med några kommittéledamöter och en del remissinstanser finner jag det lämpligare att fem lekmän kallas. Därigenom ökas möjligheterna att ge nämnden en mer allsidig sammansättning. Dessutom motverkas en alltför kraftig neddragning av den nuvarande förtroendemannaorganisationen.”

Riksdagen har, herr talman, enhälligt ställt sig bakom detta uttalande av finansministern. Jag vill självfallet understryka detta förhållande.

Varför, frågar jag mig, skall den nämnd som har befogenhet att döma i brottmål och i familjemål ha en sammansättning som är *svagare* än skattenämndens? Det finns anständigtvis inte några sådana skäl. Skattenämndens storlek bör alltså utgöra den minsta storleken för nämnden i tingsrätt. Antalet bör således vara fem. Försvaret av den olyckliga reformen börjar bli alltmer ihålligt.

Med den gamla ordningen hade ordföranden alltid utslagsröst vid lika röstetal i rätten. Nu råder den inskränkningen i denna regel att om den ena meningen är lindrigare än den andra, vinner den lindrigare meningen. Detta förutsätter, som sagt, att meningarna kan graderas på angivet sätt. Villkorlig dom anses inte här vara lindrigare än fängelse – låt vara att detta i och för sig är besynnerligt. Det är mera klagande och dessutom riktigare att beskriva skillnaden mellan de båda procedurreglerna på det sätt som jag nu har gjort än att, som ofta görs, tillgripa begreppen kollektiv och individuell rösträtt, vilka lätt för tanken helt fel.

Självfallet har antalet nämndemän ingenting att skaffa med frågan om efter vilka principer domstolen fattar sina beslut. Den som är för fem nämndemän kan ju mycket väl vara förespråkare för ett bibehållande av dagens omröstningsordning.

Den moderata reservationen är från denna synpunkt otillfredsställande, eftersom den kopplar samman de båda frågorna. Med fem nämndemän följer förordande av den gamla omröstningsordningen. Jag har därför hos kammarkansliet utverkat att reservationen i voteringshänseende spjälkas upp så, att frågan om antalet nämndemän kan avgöras för sig. Ingen skall med andra ord behöva avstå från att stödja reservationen beträffande den centrala frågan om antalet nämndemän av den anledningen att han i så fall samtidigt ger förord för en återgång till de äldre procedurreglerna, som ju skiljer sig från dagens endast i brottmål där den ena meningen skall anses lindrigare än den andra.

För egen del kommer jag att stödja reservationen i vad angår antalet nämndemän – fattas bara annat –, däremot inte i fråga om omröstningsproceduren.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut i ärendet skulle fattas vid nästa arbetsplenium.)

Tekoindustri och tekohandel

Anf. 35 STEN SVENSSON (m):

Herr talman! En grundläggande förutsättning för en fungerande marknadsekonomi är den fria handeln över gränserna. Ett fritt internationellt utbyte av varor, tjänster och kapital leder till ökat välbefinnande för *alla* parter.

Från bl. a. dessa utgångspunkter är den svenska tekopolitiken förfelad. Den har inte lett till avsett syfte, vilket är att skydda den inhemska tekoindustrin. Importen, totalt sett, har inte kunnat hållas tillbaka. Det förhåller sig snarare tvärtom, därför att importvarorna till stor del kommer från länder där några restriktioner inte gäller.

Det är en i grunden omoralisk inställning att vi i Sverige, samtidigt som vi med skattemedel stöder u-ländernas industriella utveckling, inte tillåter att deras industriprodukter säljs fritt. En ökad import från dessa länder skulle endast marginellt drabba den svenska tekoindustrin. Det är troligen importen från andra industriländer som skulle minska mest, om restriktionerna togs bort. Vad vi i Sverige således nu gör är att vi begränsar importen från lågprisländer, trots att denna import huvudsakligen omfattar varor som inte i någon större omfattning tillverkas i Sverige. U-ländernas utvecklingspotential ligger i en fungerande marknadsekonomi och i en fri internationell handel. Vårt ansvar för utvecklingen i de fattigaste länderna kräver att Sverige i sin handelspolitik på tekoområdet *inte* motverkar u-ländernas strävan att bygga upp sina ekonomier.

Importkvoterna drabbar således enbart konfektionen från de fattiga u-länder som Sverige annars säger sig vilja värna om. Genom E.G-, EFTA- och GATT-avtal är tekoimporten från västvärlden befriad från handelshinder. De kvantitativa begränsningarna i kombination med tullavgifterna fördyrar väsentligt de tekovaror som säljs i Sverige. Restriktionerna anses, av de ekonomer som räknat på detta, fördyra barnfamiljernas klädkostnader med 1 000–1 500 kr. per år. En mer exakt beräkning kommer vi förhoppningsvis att få när SPK blir färdig med den utredning som regeringen har beställt och som man nyligen har satt i gång med.

Sveriges handelspolitik på tekoområdet är inte enbart dyr för konsumenterna utan den försvårar också i onödan svensk export. Flera av de länder som drabbas av våra importrestriktioner är samtidigt intressanta marknader för vår exportindustri.

Självfallet vill också dessa länder sälja till Sverige. För dem är givetvis teko en särskilt viktig exportvara – kanske i vissa fall den enda tänkbara. När vi hindrar en sådan försäljning till Sverige är det ofrånkomligt att deras köp av svenska varor påverkas i motsvarande mån.

Detta samband borde vara helt uppenbart för utrikesdepartementets handelsavdelning liksom också för finansdepartementet. Men industridepartementet fortsätter att försvara restriktionerna i kombination med en fortsatt

satsning på sin selektiva industristödspolitik. Det är svårt att tro att detta skulle bero på att man vill slå vakt om företag som måste stödja sig på ett från utländsk synpunkt diskriminerande bidragssystem. Eller är det i själva verket så att man inte ser sambandet?

Argumenten mot lågprisimporten är så svaga att man försöker hålla liv i förlegade beredskapsaspekter för att stärka sin argumentering, men då vill man inte inse att svenska folkets klädstandard är sådan att vi med befintliga plagg klarar en ganska lång avspärrning. Tekoindustrin kan dessutom förhållandevis lätt ställa om sin produktion till mer standardiserade plagg, som kan behövas under en avspärrning. En betydande produktionskapacitet är ju numera avsatt för en alltmer betydelsefull exportproduktion.

Att stora framgångar har nåtts på exportmarknaden visar att det finns åtskilliga svenska företag som bedriver en framgångsrik verksamhet. De har anpassat sin verksamhet till det höga kostnadsläget i Sverige och till marknadernas krav – såväl inom som utom landet.

Detta måste, herr talman, vara den rätta utvecklingsvägen för svensk tekoindustri. Den kan i längden inte dölja sig bakom ett gränsskydd och fortsätta att vara beroende av subventioner. Det visar med all önskvärd tydlighet exemplet Eiser. Under de nio år som staten drev storföretaget Eiser blev det aldrig lönsamt. Förlusterna kostade skattebetalarna ca 800 milj. kr. Ur den statliga tekojätten och krisföretaget Eiser har, sedan staten avvecklat sitt engagemang, sju mindre men lönsamma privata företag fötts, vilka lyckats vända långvariga förluster till vinster. Vad drar utskottets talesman, som skall försvara regeringens förslag till fortsatta tekosubventioner, för slutsats av denna faktaupplysning?

Tekobranschen vill själv tvätta bort den kristämpel som satts på denna industrigren. Man har startat en särskild kampanj för detta ändamål, som skall pågå i tre år. Det är enligt min mening mycket glädjande att notera att det finns personer inom branschen som inser att framtiden ligger i målmedvetna satsningar för att utveckla branschen och inte i rop på nya stödpaket. Vad som främst kännetecknar en bransch som inte befinner sig i kris är just den omständigheten att den kan stå på egna ben och kan fungera oberoende av statliga stödmiljoner. Måhända kan kampanjen också få den effekten att även industridepartementet noterar dessa signaler och i likhet med oss reserverar gård för en avveckling av subventionspolitiken.

Det är inte bara vi moderater och folkpartister i utskottet som länge har drivit en sådan linje. Vi har också stöd av utredningar inom statens industriverk, SPK och kommerskollegium. SPK har t. ex. redan förra året i sin utvärdering av SIND:s branschstöd uttalat att efter utgången av treårsprogrammet skall inget stöd behöva utgå till tekoindustrin. Vi reserverar delar denna mening.

Jag sätter min tilltro till den friska satsning som dagens generation av företagsledare inom tekobranschen är i färd med. Jag har många skäl att tro att den blir framgångsrik. Med de satsningar som görs på god design och hög kvalitet i intressanta nischer har redan goda resultat noterats. Chansen finns att svensk tekoindustri kan överleva, samtidigt som importrestriktionerna kan avvecklas och därmed leda till sänkta kostnader för konsumenterna och till en för statsmakterna önskvärd lägre inflationstakt i kombination med besparingar av skattebetalarnas medel.

Jag föreslår därför att riksdagen skall ställa sig bakom en sådan framåtsyf-
tande politik genom att yrka bifall till reservationerna nr 2, 4, 5 och 6.

Anf. 36 HADAR CARS (fp):

Herr talman! Riksdagsman Lars Sundin har fäst min uppmärksamhet på en artikel i Borås Tidning av den 25 april i år. Det är en intervju med Rune Mannerstam, som är tillförordnad vd för Tekoförbundet. Han säger i intervjun:

”Det är inte motiverat idag att ha kvar krisstämpeln över svensk tekoindustri. Visst kan det förekomma nedläggningar och andra branschproblem, men det är inget unikt för teko. Så är det inom all industri. — — —

Det har skett en förvandling av branschen. — — — I dag pekar utvecklingen uppåt igen. Många nya expansiva textil- och konfektionsföretag startas. Många ’gamla’ finner nya nischer och utvecklar sina redan erkända och fina produkter.

Men trots det har branschen svårt med att få ungdomen till tekoindustrin. Krisstämpeln — — — sitter kvar.”

Herr talman! Jag tycker vi skall hjälpas åt här i kammaren att tvätta bort den stämpeln från tekoindustrin, som är en expansiv bransch och som svarar för en betydande del av svensk export. Det bästa sättet för riksdagen att tvätta bort krisstämpeln, som jag ser det, är att anta den reservation som föreligger ifrån folkpartiet och moderaterna när det gäller avslag på förslaget om 80 milj. kr. till industripolitiska åtgärder för tekoindustrin. Vi vill ha kvar en sak — bidraget till produktionstekniska utvecklingscentret, till en kostnad av 2 milj. kr. Till den reservationen yrkar jag därför bifall.

Herr talman! Jag vill gärna säga att tankarna på avskrivningslån låter sympatiska. Skulle branschen vilja utnyttja möjligheten att förvandla äldrestödet till avskrivningslån, har vi från vår sida ingen invändning mot det. Men det måste ske inom den totala budgetramen.

Herr talman! Vi har nu en ganska klar bild av att de importregleringar vi har satt upp inte har varit effektiva. De har varit effektiva så till vida att u-ländernas andel av den svenska tekoimporten har sjunkit. Men de har inte bidragit till att den svenska tekoproduktionen av de varor som alternativt hade kunnat komma från u-länderna har vuxit. Totalt sett har produktionen minskat. De som har haft fördel av de svenska restriktionerna är länder i Europa, i första hand inom den Europeiska gemenskapen.

Herr talman! Jag är en varm anhängare av ett nära samarbete med den Europeiska gemenskapen. Men jag förstår ändå inte klokheten och rimligheten i att vi ställer upp sådan begränsningar för u-landshandeln att vi försvårar u-ländernas möjligheter till en industrialisering för att gynna länder inom EG på den svenska marknaden. Jag tycker att det är en oklok politik. Den är oklok med hänsyn till u-länderna men också gentemot de svenska konsumenterna, eftersom nettoresultatet blir att de svenska konsumenterna får betala mera för sina inköp av tekovaror än vad de annars skulle behöva göra.

Herr talman! Dessa restriktioner mot import från u-länderna drabbar inte minst barnfamiljerna — genom att handeln med importlicenser till Sverige driver upp priserna även på det man får köpa från u-länderna. Eftersom importlicenserna vanligen får användas för en viss typ av plagg lönar det sig

för exportören från u-landet att använda licenserna för stora, rejäla plagg och inte för små plagg. Det gör att barnfamiljerna drabbas också på så sätt att den import av småbarnskläder som skulle vara möjlig blir ytterligare beskuren.

Dessa skäl talar enligt min och folkpartiets uppfattning mycket bestämt för att vi snabbt bör avveckla alla handelshinder när det gäller importen av tekovaror.

Herr talman! Från denna utgångspunkt är det naturligtvis särskilt drastiskt när den svenska regeringen, samtidigt som vi förhandlar om mycket stora avtal med Indien, förlänger begränsningarna när det gäller import från Indien av tekoprodukter. Vi har i en reservation uttryckt klander mot regeringen för detta. Jag yrkar bifall till den reservationen.

Herr talman! Ursprungsmärkningen av kläder är obligatorisk sedan ett antal år tillbaka. Det finns inte mycket som tyder på att den obligatoriska ursprungsmärkningen skulle fylla något av de restriktiva syften som säkert var motiv för dess tillkomst. Vi vill gärna se att man nu utvärderar effekten av den obligatoriska ursprungsmärkningen. Om man finner att den är en fördrande faktor – och det är jag övertygad om att man kommer att finna – som inte har någon betydelse för möjligheten att producera tekovaror i Sverige, bör man också förenkla för alla genom att ta bort den.

Herr talman! Med det sagda vill jag yrka bifall till utskottets hemställan med de förändringar som föranleds av bifall till folkpartiets reservationer till utskottets betänkande.

Anf. 37 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Den svenska tekoindustrin har varit en bransch i kris, men i dag kan vi se åtskilliga tecken på att en vändning har skett. Det förmärks framför allt en framtidstro inom branschen, och detta är en viktig förutsättning för att de nödvändiga framtidsinvesteringarna skall komma till stånd.

Det är också positivt att tekoindustrins organisationer har satt i gång ett omfattande åtgärdsprogram – det s. k. Profilprogrammet. Det syftar till att stärka företagens konkurrenskraft och öka deras lönsamhet.

Tekoindustrin har stor betydelse för sysselsättningen i framför allt vissa regioner och orter. Det finns för närvarande drygt 700 företag inom tekoindustrin, spridda i 150 av landets 284 kommuner. Dessa företag omsätter över 10 miljarder kronor och sysselsätter ca 33 000 hel- och deltidsanställda personer.

Den svenska tekoindustrin svarar för drygt 2 % av den totala industriproduktionen i Sverige. Tekoindustrin exporterar för ca 6 miljarder, och det är mer än exporten av tidningspapper och järnmalm.

Det är viktigt, menar vi i centern, att man noga följer den fortsatta utvecklingen i branschen. En ytterligare utslagning av tekoföretag skulle försämra Sveriges försörjningstrygghet än mer och få allvarliga konsekvenser för sysselsättningen i de orter som är särskilt beroende av tekoindustrin.

I ett läge då tekobranschen befinner sig i en brytningstid och det är av avgörande betydelse att förstärka framtidstron och investeringarna inom branschen är det synnerligen olyckligt och anmärkningsvärt att regeringen skjuter upp frågan om målen för tekopolitiken till år 1988. En sådan åtgärd bidrar självfallet till att skapa osäkerhet om tekopolitikens framtida inrikt-

ning och ökar riskerna för att nödvändiga framtidsinvesteringar inte kommer till stånd. Jag yrkar med detta bifall till reservation 1.

Även om delar av tekoindustrin under senare år har konsoliderat sin ställning och lyckats finna utvecklingsbara produktområden, måste vi konstatera att lönsamheten i branschen är sämre än i flertalet andra näringsgrenar inom svensk industri. Det är mot denna bakgrund, menar vi i centern, äventyrligt att nu trappa ned stödinsatserna till tekoindustrin i den omfattning som föreslås i budgetpropositionen. Som centern framhåller i motion 1986/87:413 kräver tekoindustrins fortsatta konsolidering att det ekonomiska stödet till tekonäringen under i första hand en treårsperiod bibehålls på den nivå som gäller för innevarande budgetår.

De förändringar som branschen genomgått ställer dock enligt centerns mening krav på förnyelse av stödformerna. Äldrestödet har varit ett effektivt och konkurrensneutralt sätt att stödja svensk tekoindustri. Centern har under flera år slagit vakt om äldrestödet och motarbetat regeringens urholkning av det generella tekostödet.

Strukturomvandlingen inom tekobranschen har dock medfört att åldersstrukturen bland de anställda inom näringen håller på att förändras. En märkbar föryngring har skett, speciellt inom vissa delar av branschen.

Det är viktigt för tekobranschens framtida konkurrenskraft att denna förnyelse fortsätter och att fler, framför allt ungdomar, upplever det positivt och attraktivt att ta anställning i tekoföretag.

Det statliga stöd som utgår till tekobranschen bör dels vara generellt, dels vara konkurrensneutralt, dels vara så konstruerat att det stimulerar till utveckling och förnyelse.

Enligt centerns mening bör därför huvuddelen av de ekonomiska resurser som nu utgår i form av äldrestöd och selektivt stöd samordnas i ett generellt och konkurrensneutralt stöd för tekoindustrins utveckling.

Redan förra året diskuterades i riksdagen konkreta förslag avseende avskrivningslån eller, som de hellre bör kallas, utvecklingslån. Utvecklingslånet bygger på ett förslag som redan i slutet av 1985 presenterades av tekoindustrins organisationer.

Riksdagen beslutade våren 1986 att hemställa att regeringen skyndsamt skulle låta utreda förslaget om "utvecklingslån" och därefter återkomma till riksdagen med konkreta förslag. Inte förrän i oktober 1986 uppdrog regeringen åt statens pris- och kartellnämnd, SPK, att utreda förslaget om ändrad form för stöd till tekoindustrin.

Enligt uppdraget skulle SPK redovisa resultatet av sin utredning senast den 31 mars 1987. I ett frågesvar i kammaren den 19 februari i år försäkrade industriministern att det skulle bli så, men först i dagarna har SPK:s rapport blivit klar.

Regeringen har på ett mycket beklagligt sätt medverkat till att förhåla detta ärende, och i handläggningen kan spåras en vilja att genom förseningar försämra förutsättningarna för ett genomförande.

SPK drar i sin utredning slutsatsen att de föreslagna utvecklingslånen, i form av generella avskrivningslån, är en mindre lämplig stödform.

Bakgrunden till denna slutsats är såvitt jag förstår en övertro på de selektiva åtgärdernas bättre verkningsgrad. Vi i centern delar inte den

uppfattningen. En grundförutsättning för en bra stödform är att den är konkurrensneutral. Selektiva åtgärder blir aldrig detta. Vi har otaliga exempel på hur svårt det är för centrala instanser att med rimliga kostnader och byråkrati göra de rätta bedömningarna av var de bästa satsningarna görs.

Om vi verkligen vill ta vara på alla de möjligheter som finns till utveckling inom tekobranschen är det, tror vi i centern, helt nödvändigt att de olika företagens idéer och initiativ får tävla i en konkurrens på något så när lika villkor.

Det är bättre att lägga alla resurser på ett enkelt och lättadministrerat generellt stöd än att lägga dem i ett krångligt och administrativt dyrt, selektivt system.

SPK:s utredning skall nu gå på remiss. Det finns anledning att avvakta remissvaren och regeringens förslag innan vi för en detaljdiskussion om utvecklingslånets förträfflighet.

Herr talman! Låt mig avslutningsvis uttrycka den förhoppningen att regeringen nu tar på allvar ett enigt utskotts – och sannolikt också en enig riksdags – hemställan att vi skall få ett konkret förslag i ärendet i så god tid att riksdagen hinner ta ställning till detta under 1987.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till reservation 3 vid det betänkande som vi nu behandlar.

M och fp har i ett par gemensamma reservationer pläderat för starkt begränsat stöd till tekoindustrin och närmast en total frihandel på tekoområdet. Skrivningarna i reservationerna och vad som sagts här i kammaren i dag kan närmast betecknas som politiska schabloner utan en ansvarsfull förankring i verkligheten. Jag beklagar detta. De grundläggande målsättningarna har vi gemensamma med m och fp, nämligen att skapa en konkurrenskraftig tekoindustri och att med hänsynstagande till försörjningstrygghet och sysselsättning främja en fri handel.

Om vi som politiker inte är beredda att ta denna praktiska hänsyn till den situation vi lever i, kommer svenska folket att dyrt få betala för sakligt dåliga beslut. Tyvärr har m och fp i sina reservationer en tendens till lättsinne. I en majoritetssituation hoppas jag att de visar en betydligt mer verklighetsnära attityd till problemen.

Anf. 38 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Beträffande de problem som vi nu diskuterar skulle man i sex punkter kort kunna fastslå följande.

För det första: Frihandel råder inte någonstans. Det finns mer eller mindre blandade system med statliga eller privata regleringar, oligopolism eller monopolism.

För det andra: De som framträder i debatterna som principiella frihandelsföreträdare i olika sammanhang accepterar i väldigt många andra sammanhang eller åtminstone tiger och samtycker till halvmonopolistiska eller monopolistiska typer av regleringar. Sådan är den handelspolitiska verkligheten, och det är knappast så mycket att göra åt det.

För det tredje kan noteras att tekoimporten till Sverige är utomordentligt stor, större än till de flesta andra med Sverige jämförbara industriländer.

För det fjärde: Vissa restriktioner mot tekoimport måste under alla

omständigheter finnas. Man kan diskutera hur och på vilket sätt de skall utformas, men att tro att det skall kunna råda frihandel inom detta område eller inom jordbruksområdet är en praktisk-politisk illusion.

För det femte: Det är inte de fattiga länderna som skulle tjäna på ökad textilimport från dem själva till Sverige och till andra industriländer. I de fattiga länderna är situationen den att ett sammanhängande och multinationellt orienterat storkapital utnyttjar, bl. a. i frizoner, arbetskraften på ett grovt sätt och plundrar ut människor i de fattiga länderna.

Vad de fattiga länderna behöver är helt andra typer av industrier, inte tekoindustrier som producerar kläder åt de rika länderna utan industrier som på ett helt annat sätt bidrar till den nationella uppbyggnaden i sina länder och som kan medverka till att den teknologiska och industriella klyftan mellan den industrialiserade världen och den agrara och svagt industrialiserade världen äntligen börjar minska. Det är det som behövs, inte en stimulans till multinationellt kontrollerad tekoindustri, som utnyttjar de fattiga ländernas arbetskraft.

För det sjätte: Talet om de svenska barnfamiljernas behov skall ses mot bakgrund av att verkligheten ofta är den att vad dessa familjer eventuellt vinner på att tekoproduktion för export utvidgas i något fattigt land, förlorar den minderåriga arbetskraft som utplundras i det fattiga landets industrier. Vinnare är inga barn, varken här eller där, utan det är det internationella textilkapitalet som är vinnare.

I frågan om ursprungsmärkningen har vpk den inställningen att dennas betydelse, i den situation som nu har skapats genom regeringspropositionen, har ökat.

Vi har inte haft någon egen motion i det ärendet. Däremot finns det en motion från Lahja Exner som i sak överensstämmer med våra ståndpunkter. Det har därför varit naturligt för oss att reservera oss för förmån för den.

Jag yrkar bifall till reservation 7, som i sin tur är ett bifall till motionen.

Anf. 39 REYNOLDH FURUSTRAND (s):

Herr talman! I näringsutskottets betänkande 1986/87:25 behandlas proposition 1986/87:100, bilaga 14, från industridepartementet, i vad avser anslag till industripolitiska åtgärder för tekoindustrin. I betänkandet behandlas också helt eller delvis 9 motioner om tekoindustrin och om importen av tekoprodukter.

Statens industriverk har i en rapport, Teko 86, som lämnades i september förra året, redovisat en bedömning av tekoindustrins utveckling under åren 1985-1987.

Den svenska tekoindustrin har tidigare varit en bransch i kris. Under senare år har det emellertid visat sig att det finns vissa positiva drag i tekoindustrins utveckling. Den strukturomvandling som genomförts gör att man nu står bättre rustad och bättre kan möta den internationella konkurrensen.

Det bör också understrykas att en icke oväsentlig del av tekoföretagens produktion avsätts på exportmarknaden. Som exempel kan nämnas att värdet av exporten av svenskstillverkade tekovaror år 1985 uppgick till 4.3

miljarder kronor, vilket är en ökning med 13 %, jämfört med motsvarande värde för år 1984.

När riksdagen våren 1983 fastställde de nuvarande målen för tekopolitiken, beslöts också att de statliga åtgärderna för tekoindustrin skulle ges en delvis ändrad inriktning och omfattning. Beslutet innebar en relativt kraftig ökning av framför allt effektivitetshöjande och marknadsfrämjande åtgärder.

Våren 1986 beslutade riksdagen återigen om nivån på och den fortsatta inriktningen av åtgärderna under ytterligare en treårsperiod. Även beslutet 1986 innebar att inom ramen för ett totalt sett successivt minskat tekostöd skulle de offensiva insatserna utökas, samtidigt som en nedtrappning av äldrestödet skulle genomföras.

På regeringens uppdrag har dessutom statens pris- och kartellnämnd utvärderat de branschfrämjande åtgärderna vid statens industriverk. Resultatet av nämndens granskning har redovisats i rapporten Utvärdering av SIND:s branschprogram, vilken publicerades i april 1986. Utskottet lämnade också våren 1986 en utförlig redovisning av utredningen. Vid arbetsmarknadsutskottets och näringsutskottets behandling på våren 1986 av anslagen till äldrestödet resp. SIND:s industristöd förelåg motioner om att stöden skulle omvandlas till s. k. avskrivningslån.

Arbetsmarknadsutskottet ansåg att berörda departement borde närmare bereda ett eventuellt införande av nya stödformer. Man borde vid beredningen belysa såväl fördelar som nackdelar med ett nytt system. Effekterna för den äldre arbetskraften vid mindre konkurrenskraftiga företag efterlystes speciellt. Näringsutskottet motsatte sig inte att även industristödet inkluderades i utredningen.

Samtidigt pekade näringsutskottet på att införandet av ändrade stödformer måste noggrant övervägas utifrån såväl tidsaspekter som det faktum att en nedtrappning av stödet redan påbörjats. Dessutom gjorde näringsutskottet tillägget att effekterna från både näringspolitiska och handelspolitiska synpunkter skulle uppmärksammas särskilt.

Riksdagen beslutade också enligt utskottets förslag.

Regeringen har under hösten 1986 givit statens pris- och kartellnämnd i uppdrag att utreda frågan om eventuellt ändrade stödformer.

I fyra motioner begärs nu igen att förslaget om avskrivningslån eller utvecklingslån, som de också kallas, skall genomföras omgående.

Enligt utskottsmajoritetens mening måste ställningstagandet till frågan om omvandling av de nuvarande stödformerna anstå till dess SPK:s utredning har presenterats och remissbehandlats. Näringsutskottet anser liksom arbetsmarknadsutskottet att regeringen efter beredning bör redovisa sin bedömning i ärendet under hösten 1987. Denna redovisning bör tidsmässigt göras så att den medger att riksdagen kan behandla frågan före årsskiftet 1987-1988.

Herr talman! Jag vill med anledning av det anförda att riksdagen ger regeringen till känna utskottets ställningstagande gällande tekostödets omfattning.

Jag ber samtidigt att få yrka avslag på de framlagda motionsyrkandena och avslag på reservationerna 1, 2 och 3 samt bifall till utskottets hemställan.

Prot: 1986/87:114
30 april 1987

*Tekoindustri och teko-
handel*

I reservationerna 4 och 5 tas frågan om importbegränsningar och begränsningsavtal med Indien upp. Jag skall kort kommentera de båda reservationerna. Jag vill emellertid understryka att det inte beror på nonchalans utan på tidsdispositionen.

Under sommaren 1986 träffades ett nytt multifiberavtal med begränsningsländerna i vad gäller lågprisimport av konfektion. Kommerskollegium har på uppdrag av utrikesdepartementets handelsavdelning utrett frågan. Rapporten som är hemligstämplad har legat till grund för de förhandlingar som förts när det gäller förnyelse av begränsningsavtalen. Statsrådet Anita Gradin erinrar i budgetpropositionen om att man från svensk sida i samband med förhandlingarna om en förlängning av multifiberavtalet avser att ge utlänternas tekoprodukter större utrymme på den svenska marknaden.

Utskottet vill erinra om att handelsrestriktionerna på tekoområdet sedan lång tid tillbaka varit ett av de medel som använts i syfte att nå de mål för tekopolitiken som riksdagen fastställt. Syftet med den svenska tekopolitiken måste vara att på sikt åstadkomma att tekoindustrin kan konkurrera utan hjälp av importrestriktioner. När nu de första stegen tagits i riktning mot en mindre inskränkande importpolitik på tekoområdet är det viktigt att detta sker i en omfattning och takt som medger en anpassning från den svenska tekoindustrins sida.

Utskottet instämmer i uppfattningen att restriktionerna på tekoimporten måste behållas ännu en tid.

Herr talman! Jag vill med anledning av det nyss anförda yrka avslag på reservationerna 4 och 5 och på de framlagda motionsyrkandena samt bifall till utskottets hemställan.

Reservationerna 6 och 7 tar upp ursprungsmärkningen av kläder. I en motion 1986/87:N376 tas också frågan om prisövervakning på kläder upp.

Statens pris- och kartellnämnd genomför årligen en utredning om priser och pålägg inom den textila beklädnadshandeln. Utredningen ligger till grund för nämndens prismätningar och redovisar pris- och påläggsutvecklingen på såväl svenska som importerade kläder. Dessutom lämnas också en redogörelse för hur importen från olika länder utvecklas.

Genom SPK:s undersökningar finns alltså möjligheter att följa pris- och påläggsförändringar av importerade kläder. Någon ytterligare prisövervakning finner utskottet inte skäl att påfordra.

En viss uppstramning av hemtagningssystemet på tekoområdet genomfördes den 1 januari 1984. Då infördes en bestämmelse om att licenspliktiga tekovaror får tas hem utan att de förtullats endast under förutsättning att föreskriven importlicens har utfärdats.

Enligt uppgift från kommerskollegium har en utökad kontroll av ursprungsmärkningen utförts under 1986. Något anmärkningsvärt har inte uppmärksamrats. Dessutom har kommerskollegium i februari innevarande år distribuerat informationen till ca 8 000 företag inom beklädnadsbranschen.

Herr talman! Jag vill till sist yrka avslag på reservationerna 6 och 7 och motionerna i anslutning därtill samt yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 40 LAHJA EXNER (s):

Herr talman! Det är glädjande att läget för tekoindustrin har ljusnat betydligt under de senaste åren. Men vi är ett antal socialdemokrater från Sjuhäradsbygden, det mest beklädnadsintensiva området i Sverige, som ändå har ansett oss nödgade att ta upp vissa ganska grundläggande frågor i en motion under den allmänna motionstiden.

När vi tog del av utskottets behandling av vår motion kunde vi konstatera att vi var någorlunda tillfredsställda med behandlingen, utom på en punkt. Det gäller yrkande nr 3, där vi har tagit upp ursprungsmärkningen. Under ett antal år har vi haft ett system, som här beskrevs av kollegan Furustrand.

Eftersom situationen är den att vi går mot en ytterligare liberalisering av vår handel med omvärlden, anser vi att det är otillfredsställande att man inte har ursprungsmärkning garanterad redan vid gränsen. Vi tycker att utskottets skrivning är litet för tam.

Vi vet nämligen att bara en liten del av kläderna i dag säljs i detaljhandeln, som har personlig service för kunderna. De stora varuhusen, där merparten av kläderna saluförs, har ofta mycket litet personal som det t. o. m. är svårt att få tag i. Kunden får efter bästa förmåga orientera sig på egen hand. Det händer inte alltför sällan att det är mycket svårt att tolka den information som finns på kläderna. Det förekommer också att kläderna saknar ursprungsmärkning.

Vi anser därför att vi måste yrka bifall till vår motion N376 yrkande 3, som sammanfaller med reservation 7, avslag på reservation 6 samt bifall till utskottets hemställan i övrigt.

Anf. 41 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Jag kommer, liksom Lahja Exner, från Sjuhäradsbygden och är mycket beroende av att tekopolitiken förs på ett riktigt sätt. Lahja Exner sade att en viss del av betänkandets skrivning var tam. Jag skulle vilja säga att den socialdemokratiska politiken över huvud taget är mycket tam på detta område.

När man satt i opposition ställde man mycket långtgående krav på den då sittande regeringen om åtgärder på både det ena och det andra området – t. ex. när det gäller begränsningsavtal och olika former av stöd till tekoindustrin. I dag är det ett litet annat tonläge i den socialdemokratiska pipan.

Det är riktigt att tekoindustrin har klarat av många av de problem den hade. Tekoindustrin är framåt, men det innebär inte att alla problem är ur världen. Det krävs fortfarande ett statligt engagemang för att detta skall fungera, och fungera bra.

Ivar Franzén har tidigare redovisat centerpartiets syn på detta. Vi vill att det här utvecklingslånet snabbt skall komma till. Från regeringens sida har man nu fört en politik där man i olika steg har fördröjt detta. Nu skall man ha ut förslaget, eller skissen, som har tagits fram inom SPK, på remiss. Det är inte så mycket att säga om det annat än att de som skall komma med synpunkter i denna remissomgång har varit med i arbetet och uppbyggnaden av detta. Vi vet därför egentligen vad de tycker och vad de vill. Det mest angelägna nu är att det här går snabbt, så att ett beslut kan fattas under hösten och träda i kraft vid årsskiftet.

När det gäller importen från och begränsningarna mot lågprisländer tycker jag att Jörn Svensson på ett ganska riktigt sätt redovisade vad det handlar om.

Det är inte riktigt, vilket har påståtts här, att importen från u-länderna har minskat. Om man gör en volymmässig bedömning av importen, visar det sig att den har ökat ganska kraftigt under det senaste året. Att den däremot har minskat i pengar räknat innebär bara att man har pressat dessa u-länder att gå ner ännu mer i pris eller att man importerar från ett annat u-land som säljer litet billigare. Det är ju inte särskilt humant mot länderna i fråga. Det är snarare fråga om ett utnyttjande av situationen i dessa länder.

Det är emellertid inte möjligt för Sverige att bedriva en politik på detta område som går rakt mot andra länders politik. I dag ökar inte andra länder sin import av tekoprodukter. I stället ser man att många länder minskar sin import. Jag tror att vi är tvungna att fortsätta att bevaka detta för att trygga tekoindustrin.

Vi har en annan fråga i detta sammanhang, som kommer att tas upp litet längre fram i samband med försvarspropositionen. Då får vi gå närmare in på detta. Jag tycker nämligen att man litet grand slår undan grunden för den tekopolitik som måste föras. Men jag skall inte ta upp detta nu.

Jag yrkar bifall till de reservationer som centerpartiet har fogat till betänkandet:

Anf. 42 REYNOLDII FURUSTRAND (s):

Herr talman! Lennart Brunander vet mycket väl att det inte är någon medveten eller taktisk förhållning från regeringens sida då det gäller att ersätta äldrestödet med ett eventuellt avskrivningslån eller s. k. utvecklingslån. Vad det handlar om är att man skall genomföra en noggrann undersökning, och denna undersökning har gjorts av statens pris- och kartellnämnd. När undersökningen nu är färdig är det rimligt att den remissbehandlas, så att vi har en bra grund innan vi fattar beslut om eventuella förändringar. Det handlar alltså inte om någon form av förhållande – det vet Lennart Brunander mycket väl.

Beträffande importen, som Lennart Brunander tog upp, vet Lennart Brunander också att ett land som Sverige vid de förhandlingar som sker när det gäller avtal om den framtida tekoindustrin här hemma och i andra länder inte ensamt kan styra utvecklingen. Vi har att följa de spelregler som gäller på denna marknad.

Anf. 43 HADAR CARS (fp):

Herr talman! Vi skall snart ut och tända vårbrasorna. Jag skulle gärna se att Lennart Brunander, liksom majoriteten av det parti som han tillhör, nu ansluter sig till folkpartisterna och kastar sina protektionistiska fördomar på bålet.

Anf. 44 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Till Hadar Cars vill jag säga att jag inte talar för protektionism utan om möjligheterna att bevara en svensk tekoindustri. Att vara protektionist innebär ju att man vill stoppa importen. Det är väl snarare på det sättet att Sverige är mer öppet än de flesta andra länder. Detta kan också

vara ett svar till Reynoldh Furustrand när han säger att Sverige inte kan gå före. Jag sade att Sverige måste försöka gå jämsides med andra länder och inte försöka lösa detta på egen hand.

Jag vet inte, Reynoldh Furustrand, om det är en medveten politik eller ej från socialdemokraterna att dra ut på tiden med denna utredning, men det är inte bra.

Anf. 45 REYNOLDH FURUSTRAND (s):

Herr talman! Delar av det som Lennart Brunander tidigare tog upp får vi anledning att återkomma till när vi behandlar propositionen om totalförsvarets fortsatta inriktning och utveckling, och vi får föra diskussionen då.

Jag vill bara till sist be att få önska herr talmannen och övriga i kammaren närvarande en skön Valborgsmässaafon och en riktigt fin förstamajhelg.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut i ärendet skulle fattas vid nästa arbetsplenum.)

11 § Kammaren beslöt att ärendebehandlingen skulle fortsättas vid sammanträdet onsdagen den 6 maj.

12 § Meddelande om interpellationer

Meddelades att följande interpellationer framställdes

den 29 april

1986/87:244 av *Agne Hansson (c)* till statsrådet Bengt Lindqvist om statsbidrag till ålderdomshem:

Frågan om bevarandet av ålderdomshemmen har diskuterats en tid. Från centrens sida slår vi vakt om ålderdomshemmen. Vi menar att det är angeläget att bevara ålderdomshemmen som en lämplig boendeform för de äldre även för framtiden. Även socialutskottet har enhälligt i yttrandet till bostadsutskottet uttalat att ålderdomshemmen är en lämplig boendeform mellan öppet boendet och servicehus å ena sidan och landstingens institutionsvård på sjukhem å den andra sidan.

En bred majoritet i bostadsutskottet har nu beslutat att statliga ombyggnadslån skall kunna utgå till ombyggnad av ålderdomshem. Bostadsutskottets beslut innebär att bostadslån skall kunna utgå till ålderdomshem med den standard som i allt väsentligt överensstämmer med den beskrivning som socialutskottet enhälligt har beslutat skall gälla. Om riksdagen tar bostadsutskottets beslut innebär det således att statliga lån nu skall kunna utgå till ombyggnad av ålderdomshem.

Däremot har socialdemokraterna, nu senast i socialutskottet, avvisat tanken på att statsbidrag till drift av ålderdomshem skall kunna utgå. I samband med den diskussionen har emellertid statsrådet Bengt Lindqvist

gett uttryck för att statsbidrag skall kunna utgå när ålderdomshemmen uppfyller de krav i fråga om standard som socialutskottet enhälligt har beskrivit. Mot den bakgrunden och med anledning av bostadsutskottets nyligen fattade beslut hade man kunnat förvänta sig förslag i kompletteringspropositionen med innebörd att statsbidrag till kommunerna för drift av sådana ålderdomshem skulle kunna utgå. Så var emellertid inte fallet.

Mot bakgrund härav vill jag fråga statsrådet:

Vilka åtgärder är statsrådet beredd att vidta för att statsbidrag skall kunna utgå till kommunerna för drift av ålderdomshem med den standard som socialutskottet enhälligt har angett och till vilka bostadsutskottet nu beslutat att statliga ombyggnadslån skall utgå?

1986/87:245 av *Alf Wennerfors* (m) till försvarsministern om projektet Kronhotell:

I en publikation kallad ÖB 185/86 redovisas försvarets verksamhet under 1985/86. På s. 7 under rubriken Besparingar nämns att nya rationaliseringsområden söks kontinuerligt. Ett exempel på detta skulle projektet Kronhotell vara, som redan under 1985/86 gav en besparing om ca 20 milj. kr.

I tidningen Försvarets personalvärd nr 1/1987 säger chefen för en nyinrättad reseavdelning vid försvarsstabens, Jan Ulinder, att försvarets resor kostar mycket pengar och att det skall gå att spara miljontals kronor utan att kvaliteten skall komma i kläm.

Av artikeln framgår vidare att försvaret, med kostnader för hotellrum, konferensutrymmen, biljetter m. m. om 750 milj. kr. budgetåret 1985/86, är samhällets största kund i resebranschen. Kvaliteten är en del av arbetet, framhåller Jan Ulinder. Bl. a. nämns att bussresorna för exempelvis de värnpliktiga i Enköping som skall hem till Skåne skall genomföras med riktigt bekväma långfärdsbussar med videoanläggning. Vi följer upp förseningarna med flyget från Kiruna och Östersund.

Biljettrutinerna för fartygen i kustflottan skall också bli bättre. Jan Ulinder påpekar att "det är en fördel om de kan köpa sina biljetter i en garanterat försvarsvänlig miljö. Därför sköts detta av försvarets egen resebyrå."

När det gäller Kronhotellets verksamhet inhämtas goda och dåliga erfarenheter från hotellgästerna, vilket också är ett exempel på kvalitetstänkandet. Vi skall vara kompetenta, säger Jan Ulinder. Kompetens är vårt bästa skydd mot byråkratisering av arbetet.

Visst är det bra med kompetens i kampen mot byråkratisering. Vad finns det för övrigt för resebranschkompetens i försvaret? Men än bättre är konkurrens. I få branscher i svenskt arbetsliv är konkurrensen så hård som i resebyråbranschen, vilket är en garanti för kvalitet. Om det är något som är ett kännetecken för den svenska resebranschen är det kunskap, yrkesskicklighet och kompetens. Den byrå som försöker få framgångar på andra sätt har små chanser.

Detta förhållande inom branschen gör att etableringen av försvarets egen reseavdelning förväntas. Jan Ulinder talar om kompetens och kvalitet, men kompetens och kvalitet är just den service som de etablerade resebyråerna i konkurrens skall erbjuda. Vare sig ÖB som kund skall ha en resa eller ett

förband värnpliktiga skall ha en weekend-resa, innebär beställningarna av transport hos exempelvis SJ Resebyrå en lång rad serviceåtgärder. Det är planering, förtidsreservationer, beställningar, biljettutskriften, leverans till avräkningsrutiner och ekonomisk uppföljning. Allt detta, och mer till, står resebyrån för. Det ingår i kostnaden för resan.

Det förefaller som om försvarsledningen bortsett från all den service som ingår i priset för en biljett, för en beställning av hotellrum eller en flygtransport av värnpliktiga. Att en statlig resebyrå dessutom etableras när debatten om den offentliga sektorn alltmer pekar på andra lösningar är uppseendeväckande.

Av den ovan nämnda tidningen framgår att försvarsstabens reseavdelning (läs: resebyrå) för närvarande har 10 anställda. Flertalet av dessa har förmodligen aldrig tidigare sysslat med resebyråverksamhet. Att bli en kompetent och yrkesskicklig resebyråtjänsteman tar många år. Här kan en svaghet i servicen ligga. För övrigt måste kostnaden för den egna resebyrån med löner, arbetsgivaravgifter, kringkostnader, lokalhyror m. m. uppgå till åtskilliga miljoner.

Mot bakgrund av det anförda vill jag till försvarsministern ställa följande frågor:

1. Vill försvarsministern redogöra för hur besparingen om ca 20 milj. kr. under 1985/86 på projektet Kronhotell gått till?
2. Vilka besparingar har försvarsledningens resebyrå åstadkommit totalt?
3. Vad är det som säger att en egen resebyrå inom försvaret – en statlig resebyrå – är att föredra framför utbudet av resebyråtjänster i hård konkurrens inom den svenska resebyråbranschen?

den 30 april

1986/87:246 av Jörn Svensson (vpk) till justitieministern om omorganisation av säkerhetspolisen:

Under en följd av år har den svenska säkerhetspolisen utgjort ett besvärligt och svåråtkomligt problem. Detta har kommit i en särskilt gräll belysning genom det senaste årets händelser. Allt detta aktualiserar ånyo frågan om landet har en säkerhetstjänst som är lämplig och förmår fylla sitt egentliga ändamål. Denna fråga har varit aktuell såväl under justitieminister Geijer som under justitieminister Rainer. Båda gjorde försök att frambringa en bättre tingens ordning, synbarligen dock utan framgång.

En rad grundläggande anmärkningar kan riktas mot den nuvarande säkerhetstjänstens inriktning, organisation och förhållande till de demokratiska statsinstitutionerna.

Det är sålunda klarlagt, att säpo under årens lopp bedrivit uppgiftsinsamling om demokratiska oppositionella vilka vistats i Sverige på flykt undan olika diktaturregimer.

Det är klarlagt, att säpo vidarebefordrat falska eller tvivelaktiga uppgifter från andra länders säkerhetsorgan och att detta påverkat beslut i olika utlänningsärenden.

Det är klarlagt, att säpo allvarligt försummade att sätta den högerterroris-

tiska organisationen Ustasja under uppmärksamhet och att detta skapade en lättvindig hållning till organisationens brott och förberedelser.

Det är klarlagt, att säpo-tjänstemän vid upprepade tillfällen styrt eller deltagit i ryktesspridning mot olika regeringsmedlemmar.

Det är klarlagt, att säpos sätt att samla uppgifter är behäftat med allvarliga brister och ägnat att leda till allvarliga felslut i spaningar och rättsärenden.

Det är uppenbart, att säpo spelat en ytterst olycklig roll i det skeende, som ledde fram till att utredningen av Palme-mordet fixerades vid det s. k. huvudspåret.

Det är tydligt, att den allmänna världsbilden inom säpos kår domineras av en förvänd tolkning av politiska sammanhang och av ett absurt konspirationstänkande.

Det är helt klart, att säpo har en ställning som gjort organisationen oåtkomlig för varje parlamentarisk regering i landet.

Dessa förhållanden är ägnade att sänka effektiviteten och hindra att organisationen fyller sin egentliga uppgift. Landet har inte en säkerhetstjänst som kan bekämpa statsfientlig och terroristisk verksamhet på ett ändamålsenligt sätt. Säpo tar inte heller på något sätt hänsyn till det faktum, att också statliga säkerhetstjänster i dagens värld kan ägna sig åt kvalificerad terrorism. Tvärtom samarbetar säpo med flera sådana säkerhetstjänster.

Säpo synes sakna en övergripande och effektiv ledning. De enskilda undersökarna arbetar alltför isolerat från varandra. Rekryteringen är starkt slutet vilket uppenbarligen leder till ensidighet och idélöshet inför tidens krav.

Allt detta torde nödvändiggöra en fullständig omorganisering av säkerhetstjänsten och en förutsättningslös diskussion om inriktning och arbetsfilosofi.

En reorganiserad säkerhetstjänst bör bryta sin slutenhet. Den bör bestå av kriminalpolis, för vars tjänsteinnehavare arbetet i säkerhetstjänst bör vara ett led i yrkeskarriären. Svensk kriminalpolis har både då det gäller integritet och kompetens en bra internationell standard.

Säkerhetstjänsten måste i framtiden tillföras en helt annan politisk kompetens. Den samhällspolitiska skolningen måste vara gedigen för varje tjänsteinnehavare. Den måste utgå från en demokratisk samhälls- och människosyn samt vara inriktad på att rensa ut den konspiratoriska och befängda världsbild, som i dag dominerar säpo.

Säkerhetstjänstens mål måste preciseras förutsättningslöst. Som ny grund måste gälla, att man drar konsekvenserna av den upptrappning av de olika nationella säkerhetstjänsternas ökande aktivitet i fråga om destabilisering och terrorhandlingar. Säkerhetstjänsten måste få en folklig förankring och av allmänheten uppfattas som en garant för landets säkerhetspolitiska hållning.

Säkerhetstjänsten måste få en fast ledning som fortlöpande gör övergripande prioriteringar och överblickar enskilda tjänsteinnehavares verksamheter.

Säkerhetstjänsten måste ges en helt annan ansvarighet inför de parlamentariska institutionerna. Dess ställning av eget maktcentrum måste brytas.

Säkerhetstjänstens internationella informationssystem måste omskapas. Informationen måste bli allsidigare och mer professionell. Källorna måste

breddas och kontakterna få en inriktning på demokratiska krafter i andra länder. Dessa är oftast pålitligare bundsförvanter och informatörer än sina respektive länders säkerhetstjänster.

Mot bakgrund av det anförda vill jag ställa följande fråga till justitieministern:

Är regeringen beredd att i ljuset av de senaste årens erfarenheter inleda en omorganisering på helt ny bas av landets säkerhetspolis?

1986/87:247 av *Paul Lestander* (vpk) till bostadsministern om farhågorna för cancerfarlig strålning från högspänningsledningar:

Högspänningsledningarna i Sverige byggs efter hand om för att tåla allt högre belastningar. Ett av skälen till detta är att man minskar överföringsförlusterna. Sannolikt uppnår man också en större driftsäkerhet och får färre ledningar.

Under den senaste tiden har oron ökat för att de elektromagnetiska fält som finns under och i närheten av dessa ledningar skall kunna skada närboende. Forskare i USA har upptäckt oroväckande många fall av främst barnleukemi hos människor som bor i närheten av kraftledningar. Nu genomförs en undersökning också i Sverige kring dessa problem.

Det är naturligtvis svårt att förutse vilka resultat dessa undersökningar kommer att ge. Men samtidigt måste man i samband med kommunal och annan planering för bostadslokaler och andra lokaler vara ytterst uppmärksam på dessa förhållanden. Denna uppmärksamhet gäller givetvis främst folkhälsan. Men den mycket betydande kapitalförstöringen som skulle bli följden om det visar sig att samhällsplanerarna på grund av okunnighet om riskerna tillåtit kraftledningar alltför nära bebyggelse måste också beaktas.

Under hänvisning till ovanstående vill jag till bostadsministern ställa följande frågor:

1. Har bostadsministern skaffat sig någon överblick över om nya kraftledningar planeras och anläggs så att de kan utgöra fara för människor om farhågorna för cancerriskerna skulle besannas?
2. Vilka initiativ kommer bostadsministern att ta för att förmå kommunerna att vid nybyggande se till att kraftledningar placeras så att farorna för människor minimeras?
3. Är regeringen beredd att vidta snabba informationsinsatser när de svenska undersökningsresultaten kommer fram?

1986/87:248 av *Bo Lundgren* (m) till finansministern om avdragsrätten för räntekostnader:

Regeringen har i kompletteringspropositionen lagt fram förslag som leder till en väsentlig skärpning av fastighetsskatten. Denna kommer att drabba de boende i form av hyreshöjningar och ökade kostnader för småhusboende.

För småhusen sker en allmän fastighetstaxering 1990. Taxeringsvärdena kommer då att höjas kraftigt. Det leder i sin tur till en ytterligare skärpning av fastighetsskatten, eftersom denna uttas med taxeringsvärdet som bas.

Redan till följd av dessa åtgärder kommer således småhusägare – liksom

hyresgäster och bostadsrättshavare – att få kraftigt ökade boendekostnader de närmaste åren. För småhusägare tillkommer sedan effekterna av de kraftiga avdragsbegränsningar som förespråkas i såväl finansminister Feldts "idéskiss" om våra framtida skatter som i folkpartiets konkreta skatteförslag.

I finansministerns ganska vaga "idéskiss" argumenteras för att i princip endast den del av utgiftsräntorna som överstiger inflationstakten skall få dras av. En tänkbar metod som redovisas är att endast en viss andel av kapitalutgifterna blir avdragsgilla vid beskattningen. I den offentliga debatten har 50 % nämnts som en lämplig avdragsgill andel av ränteutgifterna.

En begränsning av avdragsrätten enligt den modell som diskuteras i finansministerns "idéskiss" skulle, till skillnad från den nuvarande, drabba *alla* småhusägare oavsett inkomst. Effekterna skulle bli drastiska vilket nedanstående tabell visar:

UNDERSKOTT:	SKATTESKÄRPNING:	
20 000 kr	5 000 kr/år	(417 kr/mån.)
30 000 kr	7 500 kr/år	(625 kr/mån.)
40 000 kr	10 000 kr/år	(833 kr/mån.)
50 000 kr	12 500 kr/år	(1 042 kr/mån.)

Dessa skatteskärpningar, som tillkommer utöver den höjning av fastighetsskatten som nu föreslås och den som blir följden av den kommande fastighetstaxeringen, ger helt oacceptabla konsekvenser. Om begränsningen av underskottsavdragen kombineras med en marginalskattereform kommer visserligen inkomsttagare med höga inkomster att få kompensation för de ökade boendekostnaderna. Småhusägare med låga och normala inkomster kommer däremot att drabbas hårt genom den kraftiga skatteskärpning som blir följden.

Även i folkpartiets förslag till skattereform föreslås en faktisk begränsning av avdragsrätten med i stort sett samma effekter som redovisats i tabellen ovan. Det förefaller således som om det skulle finnas en majoritet i riksdagen för en ytterligare avdragsbegränsning.

De ökade kostnader som uppstår genom de föreslagna avdragsbegränsningarna leder dessutom till att priserna för de berörda fastigheterna sjunker. Detta prisfall kommer att innebära betydande kapitalförluster, särskilt för småhusägare som innehaft sin fastighet relativt kort tid.

Mot denna bakgrund vill jag fråga finansministern:

Är regeringen beredd att genomföra ytterligare begränsningar av avdragsrätten för ränteutgifter för bl. a. småhusägare?

1986/87:249 av *Gunnar Hökmark* (m) till utrikesministern om bättre kontroll av TIR-transporter genom Sverige, m. m.:

Under ett antal år har vid många tillfällen observationer gjorts som tyder på att s. k. TIR-lastbilar från Sovjetunionen och andra östeuropeiska länder ägnar sig åt verksamhet som inte kan anses förenlig med svenska intressen. Exempelen på dessa lastbilar som dyker upp i samband med militära övningar,

materialprov etc. är otaliga. Misstankar finns om att en del av lastbilschaufförerna i själva verket är sovjetiska officerare och att dessa utnyttjar sina körningar till att studera presumtiv stridsterräng.

Vid ett stort antal tillfällen har olika typer av kringresande försäljare, semesterseglare, svampplockare m. m. hemmahörande i Warszawapaktens medlemsländer observerats i områden av militärt intresse. Ett flertal ingripanden har gjorts, och svenska myndigheter har konstaterat att deras verksamhet ingår som ett led i öststaternas krigsförberedelser mot Sverige. Trots detta har inga enskilda personer kunnat fällas för spionage.

Den sovjetiska representationen i Sverige består i dag av ca 210 diplomater och tjänstemän. Dessa återfinns på den sovjetiska ambassaden och konsulatet i Stockholm (ungefär 80 personer), handelsdelegationen på Lidingö (45), konsulatet och sjöfartsregistret i Göteborg (30), Matreco HAB i Södertälje (20), Intourist, Aeroflot och ScanSov i Stockholm (10) och på Scarus i Helsingborg (3). Dessutom finns det ca 20 ryska journalister och tekniska kontrollanter i landet.

En stor del av dessa kan antas vara professionella underrättelseofficerare i den civila säkerhets- och underrättelsetjänsten KGB och i det militära GRU.

Dessa personers närvaro och verksamhet utgör ett hot mot Sverige och de människor som bor i landet.

Militära myndigheter har bitt tullen undersöka vilka möjligheter lagen ger myndigheterna att kontrollera TIR-lastbilarnas körningar i Sverige. Sådana åtgärder skulle kunna vara de följande:

- Tullen bör ges i uppdrag att per dator registrera fordon, chaufför, resmål och last vid både in- och utfart.
- Trafiken bör hänvisas till huvudvägnätet med kortaste väg från infart till utfart.
- Tiden för TIR-transporter i Sverige bör begränsas till den för transporten rimliga.

På detta vis ges med enkla medel bättre förutsättningar för tull och polis att följa och kontrollera TIR-transporterna.

Wien-konventionerna från 1961 och 1963 ger Sverige rätt att begränsa storleken på Sovjetunionens diplomatiska och konsulära beskickningar i landet.

Jag vill med anledning av ovanstående fråga utrikesministern följande:

1. Avser regeringen att vidta åtgärder för att bättre kunna kontrollera TIR-transporter i Sverige?
2. Är regeringen beredd att vidta åtgärder för att begränsa den sovjetiska diplomatiska representationen i Sverige?

1986/87:250 av *Gunnar Hökmark* (m) till finansministern om löntagarfonderna:

Löntagarfonderna har nu snart funnits till i tre år. Deras verksamhet har under denna tid varit av den arten att även fondanhängarna måste ifrågasätta om de agerat på ett sätt som är förenligt med de motiv som angavs när de drevs igenom i riksdagen mot svenska folkets vilja.

Till den absoluta huvuddelen har fonderna placerat sina pengar i börsföretag. Därigenom har fonderna möjliggjort de stora kursvinster som regeringen i andra sammanhang ansett som orättvisa och orättfärdiga. Fondernas medel har använts till att stärka kursen på börsetablerade storföretags aktier på bekostnad av samtliga vinstgivande företags investeringsmöjligheter.

Genom fokuseringen på börserna har fonderna också kommit att driva kapital från de regioner vars näringsliv framför allt präglas av små och medelstora företag. I praktiken innebär detta att fonderna har styrt pengar från glesbygdregioner till storstadsområdena. De små och tillväxtkraftiga småföretagens investeringar har fått stå tillbaka till förmån för investeringar på börserna.

Aktieköpen har inte präglats av långsiktighet. Tvärtom finns det exempel på att man målmedvetet arbetat med korta klipp, t. ex. i Fermenta, där det kan ifrågasättas om man inte varit kursdrivande.

Fondernas påstådda återhållande effekt på lönebildningen har knappast någon grund i verkligheten. Under den tid fonderna varit i verksamhet har den svenska lönekostnadsutvecklingen legat över motsvarande utveckling i våra viktigaste konkurrentländer.

Fondernas verksamhet har kännetecknats av stor slutenhet. Ett exempel på detta är ivern att hemligstämpla, ett annat försöken att slippa betraktas som myndigheter, med det med myndighetsrollen följande kravet att lyda under offentlighetsprincipen. Ytterligare ett exempel är fondernas uttryckliga motvilja mot att bli reviderade av RRV.

Slutenheten har tagit sig det kanske mest uppmärksammade uttrycket i samband med optionsaffären med Svenska Handelsbanken, där avtalen med ett stort antal ledande företrädare för banken hemligstämplades, även efter det att affären ej kom att fullföljas.

Fondernas köp av aktier i tidningsföretag har långsiktig betydelse för den fria opinionsbildningen och för förutsättningarna att kritiskt granska fonderna. Olika statsråd har gentemot denna typ av affärer uttryckt motstridiga uppfattningar. I de tidigare fondutredningarna fastslogs emellertid vilka risker som är förknippade med att fonderna köper aktier i s. k. tendensföretag.

Det är mot denna bakgrund intressant att konstatera att RRV vid sin granskning av fonderna föreslagit ett inrättande av en etisk kommission.

Med anledning av ovanstående vill undertecknad ställa följande frågor till finansministern:

1. Är han beredd att föreslå inrättandet av en etisk kommission med uppgift att fortlöpande granska fondernas affärer?
2. Är han beredd att nu vidta åtgärd som gör att avtalsvillkoren i samband med optionsaffären med Handelsbanken blir offentliga för allmänheten?
3. Är han beredd att lämna förslag till riksdagen som stoppar fondernas möjligheter att äga aktier i tidnings- och opinionsbildande företag?
4. Är han beredd att låta utreda i vilken omfattning de små och medelstora företagens investeringsmöjligheter drabbats av tvånget att finansiera fondernas aktieköp?

5. Är han beredd att vidta åtgärder för att öka fondernas öppenhet gentemot allmänheten?
6. Är han beredd att till riksdagen lämna en redogörelse för i vilken mån löntagarfondernas existens haft en återhållande effekt på löncutvecklingen?

1986/87:251 av *Erik Holmkvist* (m) till kommunikationsministern om prissättningen på inrikesflyget:

Aktuella priser på inrikesflyget varierar mycket på de olika resrutterna i vårt land.

Ordinarie priser:

Flygrutt	Pris kr.	Avstånd km	Pris kr. per km
Arlanda–Göteborg	635	393	1:62
Arlanda–Malmö	850	531	1:60
Arlanda–Östersund	830	433	1:92
Arlanda–Umeå	920	476	1:93
Arlanda–Kiruna	1 105	915	1:21
Arlanda–Luleå	975	689	1:42

Tabellen visar på skillnader i prissättning som på ett iögonfallande sätt missgynnar resenärer på Mellannorrland. Således kostar en resa mellan Arlanda och Östersund 21 % mer än en resa mellan Arlanda och Malmö, medan en resa mellan Arlanda och Umeå kostar 19 % mer än en resa mellan Arlanda och Göteborg.

Tabellen kan tolkas så, att på sträckor där tåg och buss är rimliga alternativ sätts priset lägre än på sträckor där sådana alternativ upplevs som orimliga av resenärerna.

En sådan tolkning har dock inte stöd i den prissättning som gäller för övre Norrland, där priset per kilometer är lägre ju längre avstånd, exempelvis Arlanda–Luleå och Arlanda–Kiruna.

1. Vilka skäl ligger bakom prissättningen på flyget, som så uppenbart missgynnar resenärer på Mellannorrland?
2. Vilka initiativ avser kommunikationsministern ta med anledning av olikheterna i prissättning eftersom SAS-Linjeflyg i princip har monopolställning inom svenskt trafikflyg?

1986/87:252 av *Göthe Knutson* (m) till försvarsministern om Karlskronavarvet:

Sysselsättningsläget vid statligt ägda Karlskronavarvet AB är oroväckande. Om inga nya beställningar av större omfattning inflyter under de närmaste månaderna kommer, enligt vad jag inhämtat från företagsledningen, omfattande varsel om permitteringar att bli nödvändiga.

Eftersom företagsledningen ännu inte gjort några uttalanden härvidlag gör jag själv en bedömning om de närmaste årens sysselsättningsläge, grundad på varvets *nuvarande* orderläge. Min bedömning ger vid handen att Karlskronavarvet snart tvingas varsla mellan 200 och 250 anställda om uppsägning.

Denna bekymmersamma situation skulle *inte* behöva föreligga om mode-

rata samlingspartiets förslag om beställning av ytterligare två kustkorvetter och en ny ubåt för marinens behov beslutades av riksdagen vid försvarsbeslutet denna vårriksdag.

Karlskronavarvet är inriktat huvudsakligen på tillverkning, ombyggnad och underhåll av fartyg för den svenska marinen. Företaget har för närvarande ca 1 100 anställda. Med nu liggande beställningar och med de förslag som redovisas i försvarspropositionen förväntas en produktionssvacka fr. o. m. år 1988 och några år framåt. Beläggningsen vid varvet bedöms öka igen på 1990-talet.

Staten i egenskap av ägare måste ta sitt ansvar och trygga sysselsättningen vid Karlskronavarvet, anförs i en moderat motion.

Motionären påpekar att en resursförstärkning till marinen – i första hand för att öka kapaciteten för jakt av främmande ubåtar – skulle möjliggöra ett bibehållande av den nuvarande produktionsvolymen vid företaget.

Riksdagen fastslog år 1980 att regeringen har ett särskilt ansvar för Karlskronavarvets beläggning, eftersom varvet med sin marina inriktning har begränsade möjligheter att påverka sin försäljningsvolym genom egna insatser (prop. 1979/80:165, NU 1979/80:69, rskr. 1979/80:405).

Näringsutskottet anförde år 1983 (NU 1982/83:55) att riksdagens uttalande år 1980 borde stå fast. Dock framhöll utskottet att det i första hand borde vara de militära myndigheternas sak att på grundval av en övergripande planering sörja för ett såvitt möjligt jämnt och effektivt utnyttjande av de varvsresurser som står till marinens förfogande.

Industriminister Thage Peterson besvarade i riksdagen den 9 april 1987 en fråga (1986/87:498) om vilka åtgärder regeringen tänker vidta för att tillse att varvets produktionssvacka fylls ut. Statsrådet meddelade att han utgick från att berörda försvarsmyndigheter och Karlskronavarvet gemensamt anstränger sig för att minimera de negativa effekterna av den minskade beläggningsen vid varvet.

Statsrådet erinrade om att företaget under de senaste åren har intensifierat utvecklingen avseende skrovtillverkning i glasfiberarmerad plast samt snabbgående katamaraner för såväl civil som militär användning.

Vidare påpekade statsrådet att varvet har ökat sin bearbetning av exportmarknaden.

För närvarande torde dessa ansträngningar om exportorder ha föga framgång.

Även riksdagens näringsutskott förutsätter att de militära myndigheterna och ledningen för Karlskronavarvet tar ett gemensamt ansvar för att de negativa följderna av den produktionssvacka som nu kan förutses blir så små som möjligt.

Näringsutskottet i riksdagen skjuter problemen ifrån sig. Detsamma gör industriministern. Bådadera anser att det ankommer på de militära myndigheterna att klara av situationen, dvs. sysselsättningstryggheten vid Karlskronavarvet.

Men – de militära myndigheterna har inga andra ekonomiska resurser än dem som riksdagen anvisar. Och som det för närvarande ser ut tycks försvarsutskottets majoritet bestående av socialdemokrater och folkpartister inte ha för avsikt att bifalla de moderata förslagen, stödda av försvarsledning-

en, om nybeställningar av två kustkorvetter och en ny modern ubåt.

Det är angeläget framhålla att stort behov föreligger av dessa ytterligare örlogsfartyg. Först då kan vårt försvar sätta upp två kompletta ubåtsjaktstyrkor.

Med sådana nya order torde också större delen av de akuta problemen vid Karlskronavarvet vara lösta.

Med hänvisning till det anförda vill jag fråga försvarsminister Roine Carlsson vilka åtgärder han avser att vidta för att lösa de akuta problemen och trygga framtiden för Karlskronavarvet.

1986/87:253 av *Bo Hammar* (vpk) till kommunikationsministern om Gotlandstrafiken:

Sent omsider har det nu klarnat något i fråga om färjetrafiken till Gotland under nästkommande år. Nordström & Thulin, som tidigare på minst sagt oklara grunder fått ta över koncessionen på Gotlandstrafiken från och med nästa år, har styckat upp ansvaret för trafiken på ytterligare tre bolag – Johnson Line, Johnson Ship Management och Silja Line. I stället för ett samlat statligt ansvar för Gotlandstrafiken skall en rad privata bolag svara för olika delar i fråga om trafikförsörjningen.

I strid mot tidigare utfästelser kommer huvudkontoret för Gotlandstrafiken inte att förläggas till Visby, som inte heller blir hemmahamn för fartygen. Detta kommer som en negativ överraskning för gotlänningarna. Bitterheten bland alla de fackliga organisationerna är mycket stor efter den information som hittills getts. På fackligt håll räknar man med att ett hundratal fast anställda gotlänningar kommer att förlora sina arbeten. Hundratal sommarjobb är också i fara, och många leverantörer på Gotland drabbas förmodligen hårt när Silja Line tar över restaurangverksamheten på färjorna.

Förvirringen kring Gotlandstrafiken och uppsplittringen av verksamheten har lett till att opinionen nu växer för att staten skall gå in och ta det totala ansvaret för färjetrafiken till Gotland och samtidigt trygga arbetstillfällena för personalen.

Mot bakgrund av det anförda vill jag ställa följande frågor till kommunikationsministern:

1. Vilka konsekvenser kommer den föreslagna uppsplittringen av ansvaret för Gotlandstrafiken att få?
2. Är regeringen beredd att vidta åtgärder så att de befarade avskedandena av personal kan förhindras?
3. Är regeringen beredd att ta initiativ till ett förstatligande av Gotlandstrafiken?

Prot. 1986/87:114
30 april 1987

Meddelande om frågor

Meddelande om frågor Meddelades att följande frågor framstälts

den 30 april

1986/87:554 av *Ing-Marie Hansson* (s) till bostadsministern om ombyggnad av vindsutrymmen av brandsäkerhetsskäl:

Vid ett flertal tillfällen har eldsvådor i radhus blivit omfattande och snabbt övertänt flera radhuslägenheter. Avsaknad av eller bristfälliga brandskyddande mellanväggar i vindsutrymmena har gett elden snabb spridning.

Med hänvisning till ovanstående vill jag fråga bostadsministern:

Vilka åtgärder avser statsrådet vidta för att sådana ombyggnader av vindsutrymmena för ett förbättrat brandskydd kommer till stånd?

1986/87:555 av *Bo Lundgren* (m) till statsrådet Bengt K. Å. Johansson om prisstoppets tillämpning:

Ett enskilt vårdhem i södra Sverige har, med hänvisning till rådande prisstopp, inte kunnat höja sin debitering per vård dag i sitt avtal med landstinget. Motiveringen till den höjda debiteringen är i första hand en förskjutning mot patienter med större vårdbehov och därmed förenade kostnadshöjningar. Det förefaller orimligt att en förändrad inriktning av vården med ökade kostnader som följd inte skall få slå igenom i priset för de vårdtjänster som erbjuds.

Mot denna bakgrund vill jag fråga statsrådet om regeringen avser att vidta några åtgärder för att förhindra att reglerna om prisstopp tillämpas som jag ovan redovisat.

1986/87:556 av *Ingrid Hemmingsson* (m) till finansministern om rätten till avdrag för bilresor:

Regeringen har på olika sätt och i samarbete med riksskatteverket arbetat för att åstadkomma en förenkling av taxeringsarbetet. Under senare år har bilavdragen för resor till och från arbete ägnats uppmärksamhet av riksskatteverket. RSV. RSV är uppenbarligen inne på tanken att avskaffa bilavdragen i syfte att förenkla taxeringsarbetet. Om planerna skulle realiseras medför detta stora ojämlikheter mellan människor beroende på inom vilka regioner och på vilka orter de bor. Det motverkar i allra högsta grad regionalpolitiska strävanden som vill möjliggöra för människor att bo kvar i Norrlands glesbygd. För Jämtlands del – till ytan större än Småland och Västergötland – skulle ett borttagande eller försämring av avdragsmöjligheterna drabba människorna oerhört hårt. Till skillnad från andra glesbygdslän är befolkningen spridd över länets hela yta.

Avser finansministern att vidta några åtgärder som medför en förändring av reseavdragen för bilresor?

1986/87:557 av Erik Holmkvist (m) till socialministern om de statliga bidragen till färdtjänst:

Prot. 1986/87:114
30 april 1987

Meddelande om frågor

Statens bidrag till färdtjänst uppgick år 1985 till

105 kr. per person i Stockholms län
96 kr. per person i Göteborgs kommun
57 kr. per person i Malmö kommun.

Samtidigt uppgick det statliga bidraget till färdtjänst per person till

17 kr. i Arjeplogs kommun
19 kr. i Övertorneå kommun
9 kr. i Dorotea kommun
9 kr. i Storumans kommun
11 kr. i Vindelns kommun
14 kr. i Strömsunds kommun
20 kr. i Åre kommun
16 kr. i Ånge kommun
21 kr. i Örnsköldsviks kommun.

Exemplen visar hur de statliga bidragen till färdtjänst gynnar de stora befolkningskoncentrationerna på framför allt glesbygdens bekostnad. Staten betalar tre till tio gånger så mycket i bidrag till färdtjänsten i Stockholm, Göteborg och Malmö som till glesbygdskommunerna i Norrland.

Vilka initiativ avser statsrådet vidta med anledning av de redovisade skillnaderna i bidrag för människor i storstadsområden kontra glesbygd?

1986/87:558 av Pär Granstedt (c) till utbildningsministern om studiestödet:

En nyligen publicerad internationell undersökning ger Sverige en bottenplats i fråga om statligt stöd till högskolestuderande. Den dåliga studiefinansieringen anses som ett allvarligt framtidsproblem för Sverige.

Är regeringen beredd att nu ompröva sin hittillsvarande negativa attityd till ett generösare studiestöd och ge studiestödsutredningen tilläggsdirektiv?

14 § Kammaren åtskildes kl. 15.51.

In fidem

BENGT TÖRNELL

/Olof Marcusson